

Bugyi X. – homok, kavics bányatelek hidrogeológiai modellvizsgálata

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:

TÓTH FERENC
okl. bányá- és geotechnikai mérnök

Bán Zsolt okl. környezetmérnök, okl.
bányá- és geotechnikai mérnök,
környezetvédelmi szakértő (SZKV-1.1.;
SZKV-1.2; SZKV-1.3.; SZKV-1.4.)

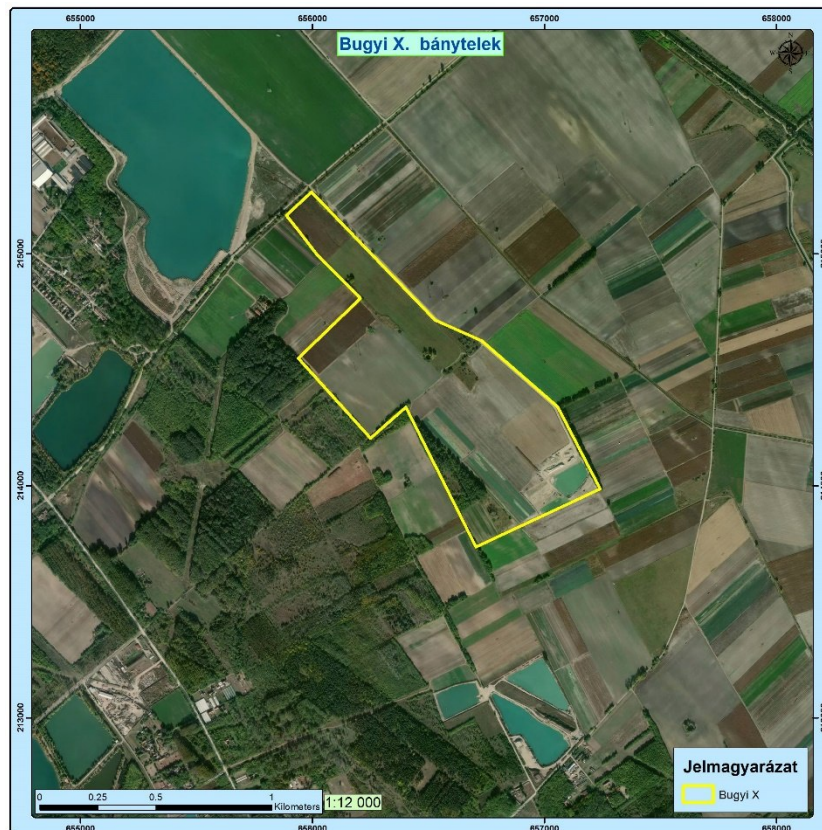
Eke Zoltán
okl. környezetmérnök

Bugyi X bányá hydrogeológiai modellvizsgálata

Tartalomjegyzék

1. Bugyi X. bányatelek környezetének bemutatása	2
2. A kutatási terület rétegtani-kőzettani viszonyai	2
2. A térség vízrajza.....	3
a. <i>Folyóvizek .....</i>	<i>3</i>
6.2 <i>Bányatavak.....</i>	<i>3</i>
6.3 <i>Talajvíz.....</i>	<i>3</i>
7. Csapadék-párolgási viszonyok.....	9
8. Modellvizsgálat során felhasznált adatok.....	12
8.1 <i>Szivárgási tényező .....</i>	<i>12</i>
8.2 <i>Nettó, maradó beszivárgás.....</i>	<i>14</i>
8.3 <i>Evapotranspiráció.....</i>	<i>16</i>
9 A modell geometriája.....	18
10 Az eredmények bemutatása.....	26
11 Összegzés, eredmények értékelése.....	31
12 Felhasznált irodalom:.....	32

1. Bugyi X. bányatelek környezetének bemutatása

1. ábra A bányatelek

Délegyháza – Majosháza – Kiskunlacháza - Bugyi területe a Vác-Pesti Duna-völgyhöz tartozó kistáj (Csepeli-sík kistáj) része, mely a Duna-Tisza köz felső részén, a Ráckevei-(Soroksári)-Duna-ág (RSD) mellett helyezkedik el.

Az érintett terület a Duna-Tisza köz termésetföldrajzi tájegységhez, az Országos Vízügyi-gazdálkodási Terv felosztása szerint az 1-10- Duna-völgyi-főcsatorna alegységhez sorolható.^[1]

A homokos kavicselőfordulás a Duna akkumulációs síksággá szélesedő völgyében az un. Duna völgy síkján helyezkedik el. Ennek tartozéka a Pesti félmedence és a Csepel sziget. Geomorfológiailag közel sík, alföldi jellegű. A területen rögzíthető magassági értékek 98-110 mBf között változnak. A bányatelek közvetlen környezetét mutatja az 1. ábra.

2. A kutatási terület rétegtani-kőzettani viszonyai

A kutatott terület átlagosan 0,2-0,5m vastagságú holocén termőtalajjal borított. A termőtalaj alatt 0-1.8 m közötti, átlagosan 1.1 m vastagságú homok, kőzetlisztes, agyagos réteg található.

A felsorolt képződmények alatt települ a hasznosítás tárgyát képező felsőpleisztocén törmelékes összlet homok, kavicsos homok, homokos kavics, kőzetlisztes homok kifejlődésekkel. A kavicsösszleten belül a homok és kavics százalékos arányának

változása szerint, valamint a kavics szemnagyságának a változása alapján több réteg különíthető el. A felső homokos összletet képviselő homok vastagsága 0-5m közötti értékű, a homokos kavics 6-27 m közötti mélységben található, az alsó összletet kissé kavicsos homok és homokos kavics alkotja, amelybe szórványosan homoklisztes agyag, helyenként meddő települ. [4]

A kavicsösszlet alatt a teljes területen kifejlődve, a vizsgált összlet abszolút fekvő kőzetét felsőpannon korban keletkezett agyagos kőzetliszt képviseli.

A törmelékes eredetű, keletkezésű összletben tektonikai nyomokra utaló elemek nem találhatók. A képződmények fiatal korára tekintettel /holocén, ó-holocén, pleisztocén/ főleg a folyóvízi üledékek felhalmozódásai során kialakuló szerkezeti viszonyokkal kell csupán számolni. Az egykori medencealjat változásai, egyenletlenségei szerint változik a kavicsösszlet vastagsága. A vizsgált területen a fekvő pannon aljzat vertikálisan változó kiterjedésű. A magasságbeli különbségei a 71.4 - 75.1 m Bf szintek közötti

2. A térség vízrajza

a. Folyóvizek

A vizsgált terület a Duna bal partján, a Ráckevei-Soroksári Duna-ágtól keletre helyezkedik el a teraszokkal tagolt, Duna felé, illetve dél - felé enyhén lejtő Csepeli síkságon. A terület fő vízgyűjtője a Duna.

A Ráckevei (Soroksári)-Duna (RSD) a Duna Budapesttől délre, a Csepel-sziget keleti oldalán húzódó, 57,3 km hosszú, mindkét végén torkolati művekkel lezárt mellékága. Vízfelülete mintegy 14 km², víztérfogata hozzávetőleg 40 millió m³.

A Ráckevei (Soroksári)-Duna-ágot a fővároshoz közeli fekvése és szabályozott jellege számos különféle vízgazdálkodási és kommunális hasznosításra teszi alkalmassá. [11]

Ezekon kívül több kisebb csatorna is található a tervezett bányaterület környezetében, amelyeknek célja a belvíz, a területen felgyülemelő felesleges vizek elvezetése. Száraz időszakokban az öntözés lehetőségének megteremtése is a csatornák feladatai közé tartozik.

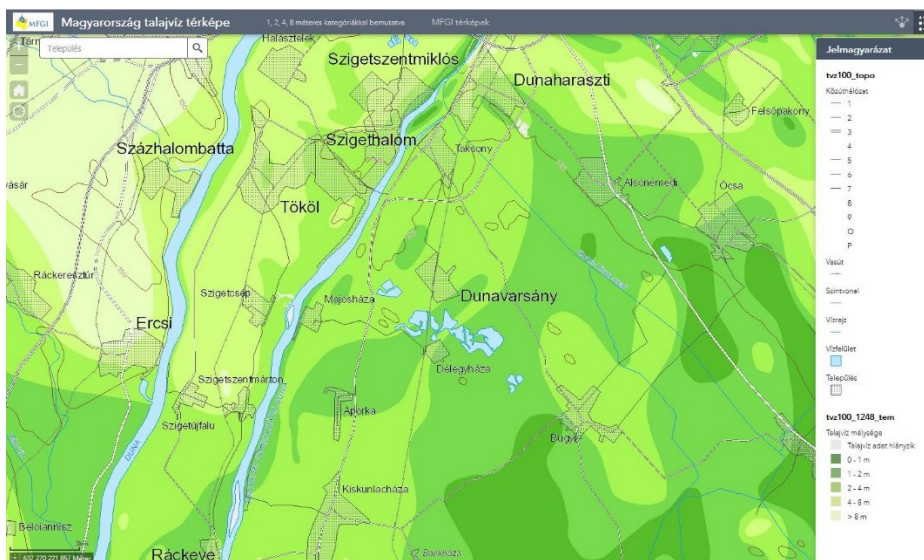
6.2 Bányatavak

A térség, jellemző területhasználata, a táj arculata az utóbbi két évtizedben a kavicsbányászat, a kialakuló kavicsbányatavak következtében megváltozott. Az Alföldi Duna-völgy északi részén jelentős kiterjedésű kavicsterasz található, ahol hosszabb ideje bányászati tevékenység folyik. A kitermelt haszonanyag helyén az elmúlt időszakban több, számottevő felületű bányató alakult ki. A kavicskitermelés módosítja a térség környezeti viszonyait, mely a már meglevő (felhagyott és üzemelő) bányák miatt már jelenleg sem tekinthető természetes állapotnak. A környezet egyes elemei közül számottevő hatás a felszín alatti környezetet, elsősorban az első vízadó rétegben található talajvizet éri. Mind maga a bányászati tevékenység, mind a már felhagyott tavak - a természetes állapothoz képest - talajvízvesztéseket *okozhatnak*.

6.3 Talajvíz

A regionális talajvízmozgás hozzávetőleges iránya (ÉK-DNY) a szakirodalom szerint és a talajvízszintekből szerkesztett térkép szerint is. A talajvíz szintje nagyjából követi a felszínt. A talajvízszint izohipszák ÉK-DNY-i irányúak. A talajvíz terep alatti mélysége a területen a 2. ábrán látható a MÁFI térképszerverén található Magyarország talajvíz térképe kivágataként. A térségi kavicskutatásoknál már máshol is tapasztalt, ÉK-DNy-i regionális talajvízáramlás uralkodik

2. ábra Talajvíz terep alatti mélysége^[9]

A kavicsösszlet kitermelése szempontjából igen fontos a talajvíz elhelyezkedése. A terület környezetében megtalálható talajvízszint figyelő és regisztráló kutak több éves idősorát szereztük be és használtuk a vizsgálat során. A kutak adatait az 1. táblázat foglalja össze, míg elhelyezkedésüket az 3. ábra szemlélteti. A felhasznált adatokat táblázatos, illetve szintfelület formátumokban mutatjuk be a következőkben. (2.-3.-4. táblázat és 4.-5.-6. ábra) Az adatok felhasználásával készített regionális talajvízszint térképeket a modellvizsgálat fejezetben mutatjuk be.

Törzsszám	Állomás	EOVy (m)	EOVx (m)	Terep (mBf.)	Perem (mBf.)	Peremváltozás időpontja
1108	Ócsa	663559.96	212269.51	100.222	101.203	
1109	Ócsa	663276.19	216061.24	103.41	103.44	
1110	Felsőpakony	665849.37	223082.28	111.22	111.725	
1112	Taksony	654944.99	218252.59	98.88	99.685	
1137	Dömsöd	655578.64	202335.38	95.457	96.606	
1139	Dunavarsány	648492.18	216785.6	99.504	100.34	
3968	Majosháza	646291.72	213111.03	100.54	101.27	
4223	Ócsa	661824.28	214249.67	100.25	100.96	
4355	Alsónémedi	658672.68	220129.8	106.6	107.27	
6915	Szigetszentmiklós	651357.42	223332.62	99.717	100.472	
1113	Alsónémedi	655004.62	214895.24	99.478	100.95	
				99.478	100.721	2017.05.25

1. táblázat Figyelőkutak paramétereiről

3. ábra Figyelőkutak a térségben

Törzsszám	Állomás	EOVy (m)	EOVx (m)	Terep (mBf.)	Perem (mBf.)	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2021
1109	Ócsa	663276.19	216061.24	103.41	103.44	234.87	218.83	219.94	220.30	248.95	228.93
1137	Dömsöd	655578.64	202335.38	95.457	96.606	198.56	184.45	192.82	190.69	211.68	198.07
1112	Taksony	654944.99	218252.59	98.88	99.685	356.97	355.45	355.87	354.30	363.16	358.66
1113	Alsónémedi	655004.62	214895.24	99.478	100.721	445.89	430.05	445.92	467.86	492.61	458.68
1108	Ócsa	663559.96	212269.51	100.222	101.203	338.90	325.93	332.13	333.79	351.42	337.20
1139	Dunavarsány	648492.18	216785.6	99.504	100.34	425.00	420.87	429.42	423.41	437.85	427.47
4223	Ócsa	661824.28	214249.67	100.25	100.96	257.11	231.99	243.83	242.48	267.23	250.31
4355	Alsónémedi	658672.68	220129.8	106.6	107.27	459.82	437.78	439.34	436.16	474.68	455.23

2. táblázat Vízzintek éves átlaga peremtől mérve cm-ben

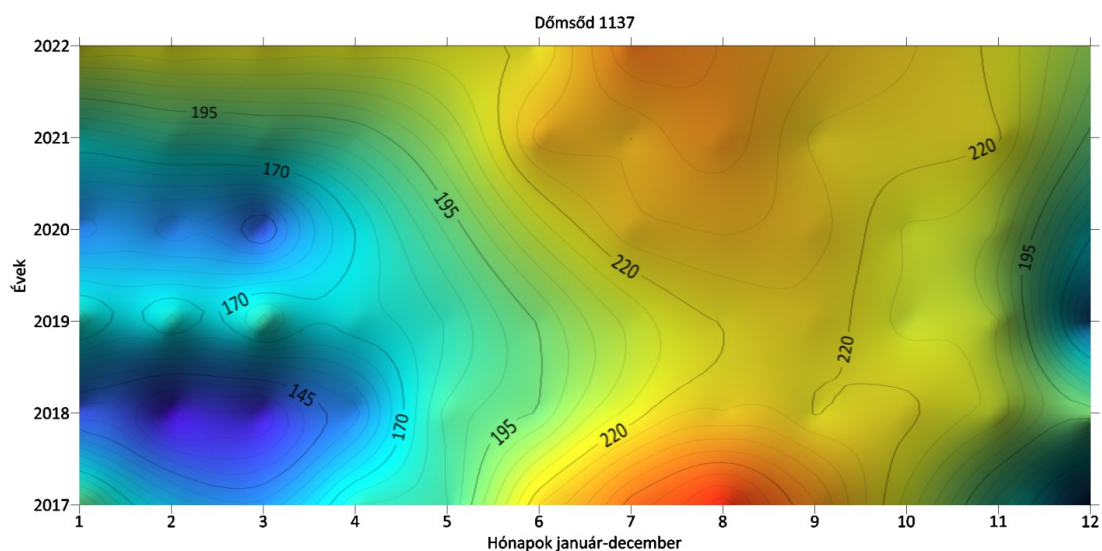
Törzsszám	Állomás	EOVy (m)	EOVx (m)	Terep (mBf.)	Perem (mBf.)	2017	2018	2019	2020	2021	2017-2021
1109	Ócsa	663276.19	216061.24	103.41	103.44	101.09	101.25	101.24	101.24	100.95	101.15
1137	Dömsöd	655578.64	202335.38	95.457	96.606	94.62	94.76	94.68	94.70	94.49	94.63
1112	Taksony	654944.99	218252.59	98.88	99.685	96.12	96.13	96.13	96.14	96.05	96.10
1113	Alsónémedi	655004.62	214895.24	99.478	100.721	96.26	96.42	96.26	96.04	95.79	96.13
1108	Ócsa	663559.96	212269.51	100.222	101.203	97.81	97.94	97.88	97.87	97.69	97.83
1139	Dunavarsány	648492.18	216785.6	99.504	100.34	96.09	96.13	96.05	96.11	95.96	96.07
4223	Ócsa	661824.28	214249.67	100.25	100.96	98.39	98.64	98.52	98.54	98.29	98.46
4355	Alsónémedi	658672.68	220129.8	106.6	107.27	102.67	102.89	102.88	102.91	102.52	102.72

3. táblázat Vízsintek éves átlaga mBf értékben kifejezve

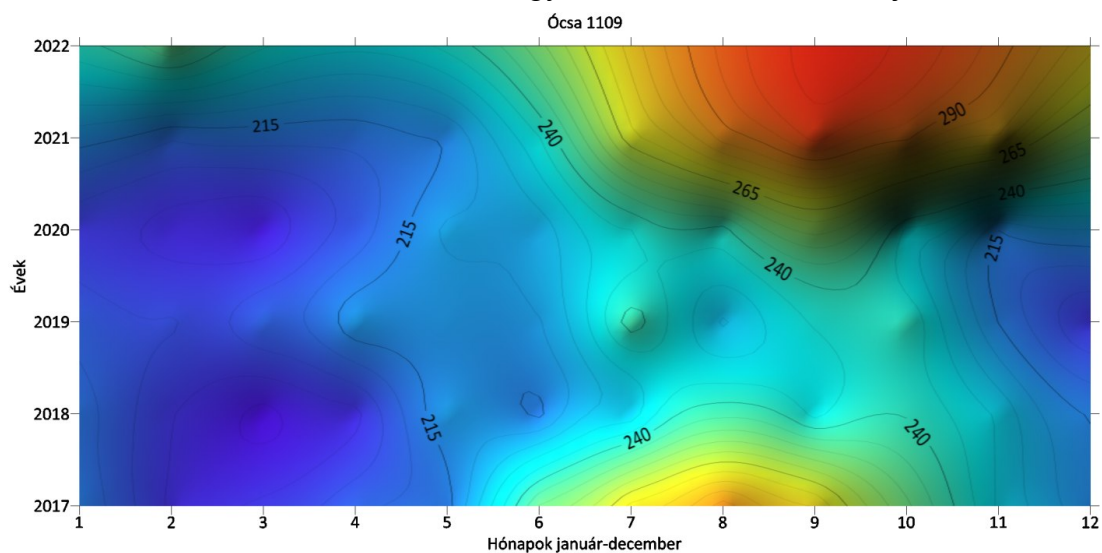

1109 Ócsa	Talajvízszintek												
Évek	jan	febr	márc	ápr	máj	jún	júl	aug	szept	okt	nov	dec	Átlag
2017	214.16	198.96	201.13	209.03	213.00	250.43	271.53	287.77	274.83	251.10	229.13	215.77	234.87
2018	212.48	200.29	193.13	198.40	219.45	213.70	226.58	243.55	233.07	239.65	229.27	214.61	218.83
2019	208.61	205.43	209.26	218.90	218.42	219.53	243.45	224.26	235.70	239.97	214.77	199.87	219.94
2020	201.10	198.28	195.58	206.80	221.32	221.90	234.94	237.81	257.00	233.35	215.03	219.81	220.30
2021	217.16	210.50	211.87	211.53	215.23	234.63	268.65	287.19	301.97	291.16	279.30	255.52	248.95
2022	249.74												249.74
Átlag	217.21	202.66	202.19	208.87	217.48	228.08	248.88	256.12	260.51	251.05	233.50	221.12	228.93
1137 Dömösd	Talajvízszintek												
Évek	jan	febr	márc	ápr	máj	jún	júl	aug	szept	okt	nov	dec	Átlag
2017	194.29	160.54	151.61	180.63	184.74	225.23	247.61	263.63	240.67	212.90	181.53	138.87	198.56
2018	136.74	121.61	125.55	147.77	187.52	195.33	216.45	225.32	219.53	221.55	213.37	197.81	184.45
2019	178.52	177.14	182.94	173.93	180.52	195.53	211.39	220.16	223.63	212.68	210.17	146.74	192.82
2020	147.10	146.97	137.97	170.17	190.90	212.60	228.52	230.65	227.53	214.13	209.47	171.26	190.69
2021	174.84		184.00	186.33	189.68	205.37	232.26	229.94	238.60	223.45	222.10	220.65	211.68
2022	219.71	220.11	219.58	218.57	217.84	220.03	245.00						222.74
Végösszeg	175.20	165.14	164.41	179.57	191.87	209.02	229.96	233.75	229.99	216.94	207.33	175.06	198.07
1112 Taksony	Talajvízszintek												
Évek	jan	febr	márc	ápr	máj	jún	júl	aug	szept	okt	nov	dec	Átlag
2017	370.52	381.93	360.26	349.87	344.03	349.10	352.87	355.26	357.90	354.71	352.23	356.77	356.97
2018	355.68	353.93	360.32	352.40	339.71	343.00	347.03	352.94	356.10	365.35	367.77	370.90	355.45
2019	363.90	363.54	360.74	358.27	350.45	342.50	343.23	347.74	354.83	362.06	363.53	360.19	355.87
2020	356.61	354.21	352.16	351.57	353.97	354.70	351.29	352.06	354.70	352.90	357.20	360.19	354.30
2021	364.00	363.25	362.45	359.63	354.71	351.40	356.90	359.42	363.83	370.26	377.33	374.71	363.16
2022	373.90	371.96	375.39	375.50	375.03	363.71	368.70						372.19
Átlag	364.10	364.74	361.89	357.87	352.86	350.59	353.00	353.48	357.47	361.06	363.61	364.55	358.66
1113 Alsónémedi	Talajvízszintek												
Évek	jan	febr	márc	ápr	máj	jún	júl	aug	szept	okt	nov	dec	Átlag
2017	448.74	442.07	437.58	436.73	432.81	432.75	445.58	456.45	460.67	458.06	451.53	446.42	445.89
2018	441.10	433.96	416.58	402.63	412.19	408.77	420.74	434.74	441.13	449.06	451.50	448.10	430.05
2019	444.68	441.71	438.29	425.63	419.87	415.73	437.23	451.42	463.27	473.03	472.53	467.06	445.92
2020	458.97	458.69	456.71	460.70	470.97	476.40	483.29	480.70	468.77	468.10	465.20	465.68	467.86
2021	465.65	465.68	464.16	467.87	472.19	480.97	499.10	512.74	523.57	529.19	529.03	499.58	492.61
2022	483.35	483.32	485.65	485.77	487.90	493.50							485.30
Átlag	457.08	454.27	449.83	446.56	448.90	443.73	457.19	467.12	471.48	475.49	473.96	465.37	458.68
1108 Ócsa	Talajvízszintek												
Évek	jan	febr	márc	ápr	máj	jún	júl	aug	szept	okt	nov	dec	Átlag
2017	325.06	307.71	299.16	309.53	314.10	345.63	375.32	401.26	367.83	345.90	342.91	330.71	338.90
2018	314.06	293.18	275.10	282.33	321.03	322.47	329.65	350.94	351.70	364.06	360.97	343.00	325.93
2019	328.74	321.50	322.23	327.07	317.23	317.10	346.06	342.13	353.87	357.97	337.47	313.45	332.13
2020	302.10	299.79	295.81	311.60	328.74	335.93	346.23	358.52	380.27	372.06	344.00	329.45	333.79
2021	315.48	307.46	313.74	319.70	320.26	327.77	358.16	381.52	402.20	407.03	392.37	368.26	351.42
2022	352.71	346.43	341.39	334.00	337.06	352.67	368.17						344.79
Végösszeg	323.03	312.60	307.90	314.04	323.07	333.59	351.72	366.87	371.17	369.41	356.25	336.97	337.20
1139 Dunavarsány	Talajvízszintek												
Évek	jan	febr	márc	ápr	máj	jún	júl	aug	szept	okt	nov	dec	Átlag
2017	430.06	436.75	407.58	395.93	386.81	417.90	436.29	453.61	451.17	438.23	425.77	420.71	425.00
2018	411.90	401.64	400.00	387.57	398.00	413.07	427.39	445.48	438.97	449.00	438.97	436.45	420.87
2019	424.42	419.36	418.19	416.60	416.03	409.52	433.71	445.52	452.17	454.16	440.93	420.84	429.42
2020	408.32	408.10	406.74	403.47	409.23	417.17	433.55	445.97	455.57	440.52	431.13	421.29	423.41
2021	422.94	420.36	416.45	416.50	419.29	436.13	461.19	462.77	460.63	450.74	448.17	437.71	437.85
2022	432.55	428.29	430.29	428.07	429.11								429.80
Átlag	421.70	419.02	413.21	408.02	407.15	418.82	438.43	450.70	451.70	446.53	436.99	427.40	427.47
4223 Ócsa	Talajvízszintek												
Évek	jan	febr	márc	ápr	máj	jún	júl	aug	szept	okt	nov	dec	Átlag
2017	240.94	217.96	203.90	211.13	210.97	254.03	292.90	323.42	327.10	298.29	266.50	235.39	257.11
2018	218.77	193.57	171.45	180.93	222.65	224.87	239.45	251.90	264.57	280.61	277.17	254.84	231.99
2019	237.65	224.00	226.77	236.97	221.10	222.97	256.10	262.61	277.40	283.45	255.43	220.13	243.83
2020	207.71	198.14	192.97	215.20	237.42	243.07	262.29	275.84	297.97	285.94	252.40	239.16	242.48
2021	225.48	210.14	212.16	218.29	220.23	238.13	283.23	313.00	333.37	334.32	318.93	292.03	267.23
2022	270.77	265.11	256.77	243.80	248.42	274.37	311.29						266.77
Átlag	233.55	215.39	210.67	217.71	226.80	242.91	273.60	285.35	300.08	296.52	274.09	248.31	250.31
4355 Alsónémedi	Talajvízszintek												
Évek	jan	febr	márc	ápr	máj	jún	júl	aug	szept	okt	nov	dec	Átlag
2017	436.97	426.96	420.55	421.90	421.29	458.47	481.74	498.42	499.40	491.77	483.63	474.35	459.82
2018	463.13	451.00	422.23	393.53	405.42	416.83	429.81	446.23	451.47	459.10	458.57	455.81	437.78
2019	451.97	448.32	447.74	456.30	453.39	422.27	418.84	427.45	437.33	444.90	439.07	425.32	439.34
2020	409.39	406.38	398.81	405.77	424.03	436.50	451.71	458.71	469.17	466.90	454.97	450.35	436.16
2021	446.61	443.04	435.58	437.10	440.23	454.80	490.19	503.94	512.53	512.39	510.70	506.48	474.68
2022	503.97	503.79	505.26	505.50	512.23	526.73	541.33						510.62
Átlag	452.01	446.34	438.45	436.68	442.76	452.60	457.70	466.95	473.98	475.01	469.39	462.46	455.23

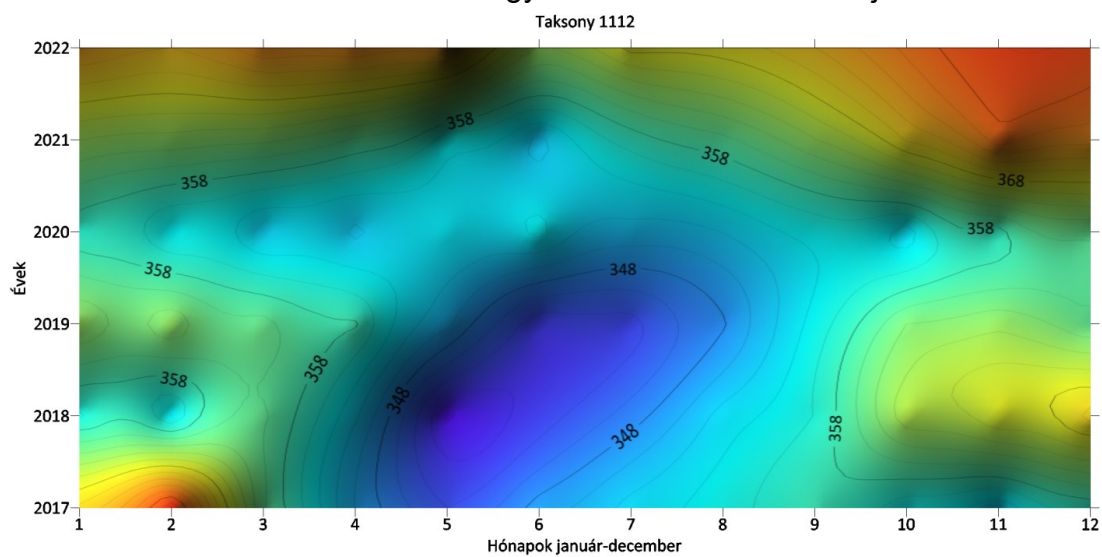
4. táblázat A környező kutak teljes idősor adata peremtől mérve cm-ben

4. ábra 1137 Dömsöd figyelőkút szintfelülete a teljes időszakra

5. ábra 1109 Ócsa figyelőkút szintfelülete a teljes időszakra

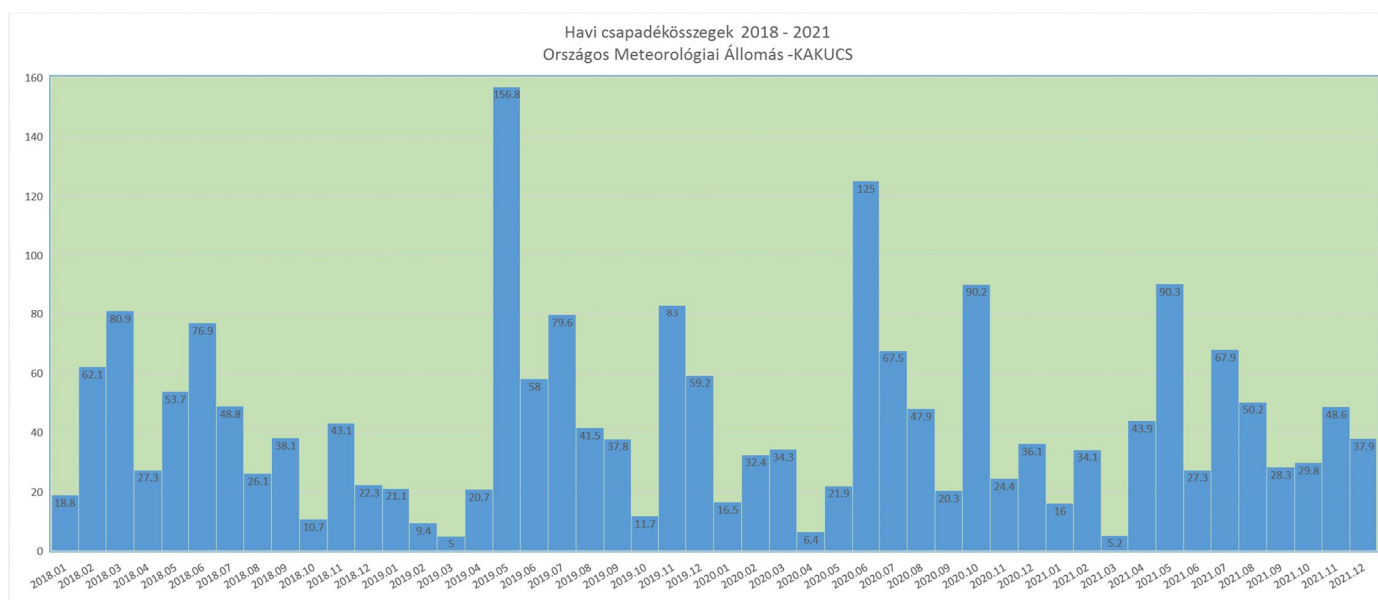

6. ábra 1112 Taksony figyelőkút szintfelülete a teljes időszakra

7. Csapadék-párolgási viszonyok

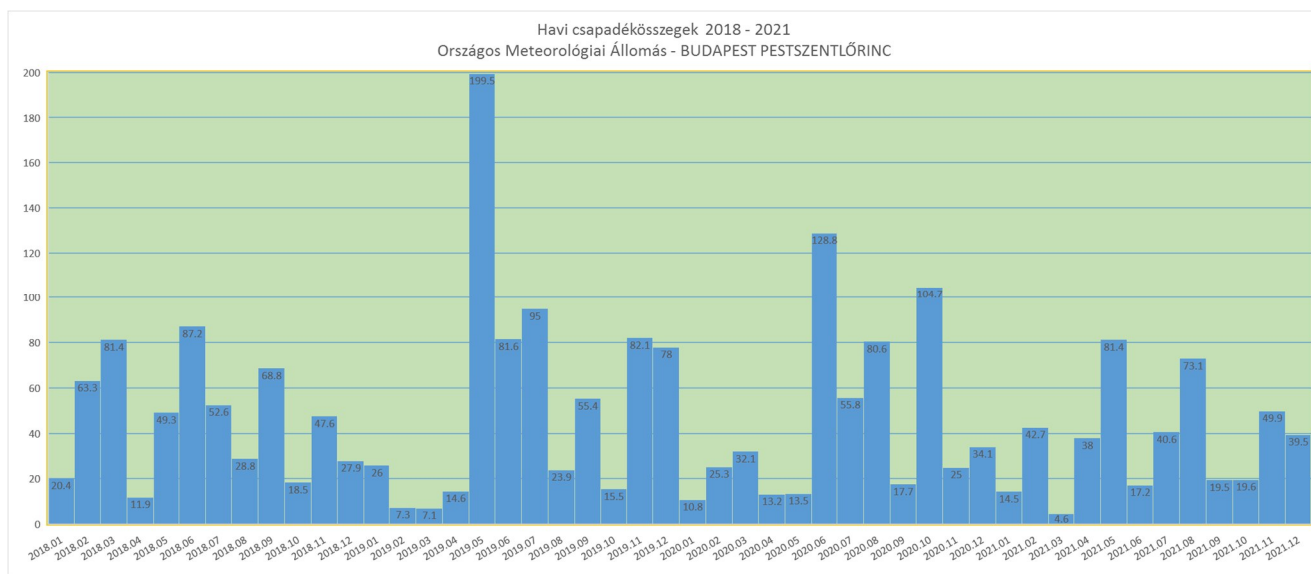
A csapadék idősorokat az Országos Meteorológiai Szolgálat ingyenesen hozzáférhető adatbázisából használtuk fel. Az OMSZ állomásai közül kiválasztottuk a vizsgált területhez legközelebbi két állomást (Budapest-Pestszentlőrinc és Kakucs) 7. ábra. Az állomások elmúlt időszakra vonatkozó adatsorait (2018-2021) az 1. és 2. diagram mutatja.

A korábbi időszakra vonatkozó információ, hogy 1997. évben Délegyháza környékén 300-400 mm csapadék hullott, mely mintegy 150 - 200 mm csapadékhiánnyal, míg az 1998. év 700 mm csapadékösszege átlagosan 150 - 200 mm csapadéktöbblettel jellemezhető a 30 éves átlaghoz képest. A tényleges evapotranspiráció országos területi átlaga 1997-ben 495 mm, míg 1998-ban 582 mm volt. A területi évi csapadékösszeg és a tényleges evapotranspirációs értékek összehasonlításával láthatjuk, hogy míg 1997-ben negatív a térség vízmérlege 1998-ban pozitív.

1. diagram Kakucs állomás csapadék időszora

2. diagram Budapest Pestszentlőrinc állomás csapadék idősora

7. ábra Országos Meteorológiai Szolgálat állomásai a térségben

Az 1980-as évektől az Alföld csaknem egész területén a párolgási vízveszteségek meghaladták a csapadékkal a területre jutó víz mennyiségét. A vizsgált kistérség területe is jellemzően vízhiányos. Ez a csapadék-párolgás viszony változott meg 1998 évben. A csapadék több mint 100 mm-el haladta meg a számított tényleges párolgás mértékét. Ez a csapadék többlet a terület talajvízszintjében drámai mértékű változást idézett elő, a talajvízszint helyenként 1 m-es emelkedését is okozva. Ez az emelkedés a 2000.-év második felében nagyban csökkent.

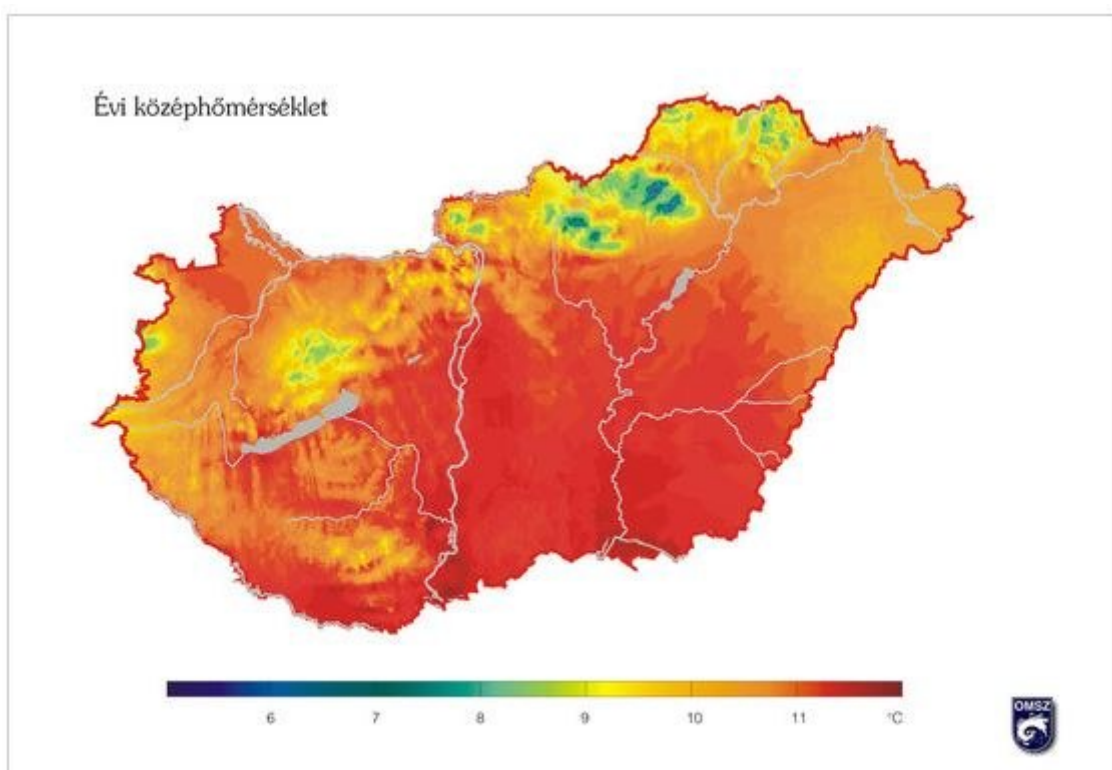
A szabad vízfelszín párolgásának évi összege melyet a szokásos módon, áprilistól októberig tartó időszakban az "A" típusú kádból elpárolgott víz mennyiségének mérésével, az év fennmaradó részében pedig a Meyer képlet alapján számítással határoznak meg- Budapest-Lőrinc meteorológiai állomáson 1997-ben 1091 mm, míg 1998-ban 940 mm volt. Az elmúlt évek párolgási adatainak (2002-napjainkig) idősorát az OMSZ állomások (Kakucs és Pestszentlőrinc) esetében a modellezés fejezetben mutatjuk be.

A vizsgált bányatelek területén és az egész kistérségben az evapotranspirációs értéket a mezőgazdasági termőterületen jellemzően folytatott öntözéses termesztési mód határozza meg. Az öntözés legelterjedtebb módszere jelenleg is az esőszerű öntözés. Ez az öntözési módszer nem alkalmas kis vízadagok kijuttatására, jelentős párolgási veszteséggel hasznosul. Az öntözött területeken a növénykultúrától, az adott év csapadék viszonyaitól, valamint az öntözés módjától függően egy vegetációs idő alatt 200-500 mm öntözővíz mennyiség felhasználásával kell számolni. A területi párolgás a mezőgazdasági termőterületek öntözött részén nagyságrendileg azonos a nyílt vízfelületi párolgással.

Az éghajlati tényezők tekintetében a tájegységre jellemző átlag értékekkel találkozunk. A napsugárzás évi átlaga 445 KJ/m², maximuma júliusban, minimuma decemberben van. A napsütéses órák száma meghaladja az évi 2000 órát, az égbolt 50-55%-ban borult.

A 8. ábrán Magyarország aktuális évi középhőmérséklet alakulását láthatjuk.

8.ábra Évi középhőmérséklet (Országos Meteorológiai Szolgálat)^[13]

8. Modellvizsgálat során felhasznált adatok

8.1 Szivárgási tényező

A hidrogeológiai modellvizsgálat egyik legfontosabb paramétere a kőzetréteg horizontális és vertikális áramlási tulajdonságát jelentő szivárgási tényező. A szivárgási tényező megadásánál figyelembe vettük a VITUKI Kht. tapasztalati adatai alapján összeállított táblázat eredményeit .5. táblázat.

k_h [m/nap]	Kőzetnév	k_h [m/nap]	Kőzetnév
2,0000	Feltalaj	2,0000	Homokkő, aleuritos homokkő
2,0000	Feltöltés	0,5000	Aleuritos homokkő, agyagmárga
2,0000	Humusz	1,0000	Homokkő, aleurit váltakozása
20,0000	Homokos görgeteg	0,1000	Homokos márga
5,0000	Homok, közészemcsés (0.2 - 0.5 mm)	10,0000	Mészköves dolomit
5,0000	Homok, durvaszemcsés (0.5 - 2.0 mm)	2,0000	Dolomit
2,0000	Homok, finom-és aprószemcsés (/ 0.06 - 0.2 mm /)	5,0000	Repedezett dolomit
5,0000	Homok, apró-és közészemcsés (/ 0.1 - 0.5 mm /)	10,0000	Üreges dolomit
5,0000	Homok, közép-és durvaszemcsés (/ 0.2 - 2.0 mm /)	5,0000	Konglomerátum
5,0000	Homok, finom-apró-közészemcsés (/ 0.06 - 0.5 mm /)	2,0000	Breccsa
5,0000	Homok, apró-közép-durvaszemcsés (/ 0.1 - 2.0 mm /)	5,0000	Dolomitbreccsa
5,0000	Homok, osztályozatlan (f-a-k-d)	10,0000	Mészkőbreccsa
2,0000	Homok	1,0000	Tufa
0,5000	Kőzetlisztes homok=iszapos homok	1,0000	Tufit
0,2000	Homokos kőzetliszt=homokos iszap	0,0100	Tufás agyag
0,0500	Aleurit	5,0000	Tufás homok
0,0200	Agyagos kőzetliszt=agyagos iszap	2,0000	Tufás homokkő
0,0200	Kőzetlisztes agyag=iszapos agyag	0,0100	Tőzeg

0,0001	Agyag	0,0500	Lignit
0,0010	Kavicsos agyag	0,1000	Kőszén
5,0000	Agyagos kavics	0,0010	Szenes agyag
50,0000	Kavics	0,0100	Agyagos lignit
25,0000	Homokos kavics	0,0001	Bauxit
5,0000	Kavicsos homok	0,0001	Bauxitos agyag
5,0000	Kavicsos homok, homok	1,0000	Márgás dolomit
2,0000	Agyagos homok	2,0000	Törmelékes dolomit
0,0100	Homokos agyag	0,1000	Homokos aleurit
2,0000	Homok, agyagos homok	0,0100	Agyagos aleurit
0,0500	Agyagos homok, homokos agyag	0,0010	Homokos agyag, agyag
0,0100	Homokos a.-kőzetlisztes a.	0,1000	Vulkanit
0,0010	Kőzetlisztes agyag, agyag	0,1000	Plutonit
1,0000	Homok, homokos agyag	0,0100	Metamorfit
0,0500	Homok, agyag változása	0,0010	Slir
0,0050	Agyagos homok, kőzetl. Agyag	0,0010	Palás agyag
0,1000	Agyag-hkos a.-agyagos hk	1,0000	Gránittörmelék
0,0001	Márgás agyag	0,1000	Repedezett gránit
0,0001	Agyagmárga	0,0100	Gránit
0,0010	Homokos agyagmárga	0,1000	Agyagmárga, aleurit, homokkő
0,0005	Aleuitos agyagmárga	0,0100	Agyag, aleurit

5 táblázat Kőzettípusok tapasztalati horizontális tényezője [VITUKI Kht.]^[5].

Szivárgási tényező meghatározása számítással

Darcy egyenlet:

$$Q = A \cdot k \cdot \frac{H_1 - H_2}{L} \quad [\text{m}^3/\text{s}]$$

A – a homoktöltet felületi keresztmetszete [m²],

k – a homokra jellemző szivárgási tényező [m/s],

H – vízszlop magasság különböző helyeken mérve [m],

L – a mért vízszlopok közötti távolság [m].

Ebből az egyenletből kifejezhetjük a fajlagos hozamot (q) is, amely azt mutatja meg, hogy 1 m² felületen időegység alatt mekkora térfogatú folyadék áramlik át a vizsgált kőzetben. A fajlagos hozam tehát sebesség dimenziójú, és ezért sokszor v-vel is jelölük

$$q = \frac{Q}{A} = v = -k \cdot I = -k \cdot \frac{dh}{dl} = -k \cdot \frac{\Delta h}{L} \quad [\text{m/s}]$$

A szivárgási tényező számítással történő meghatározása során a következő összefüggésből indulunk ki:

$$K = A_s \cdot d_m^2 \quad [\text{m}^2]$$

K- a vizsgált kőzet áteresztőképessége [m²],

As – az ún. Slichter-szám [-],

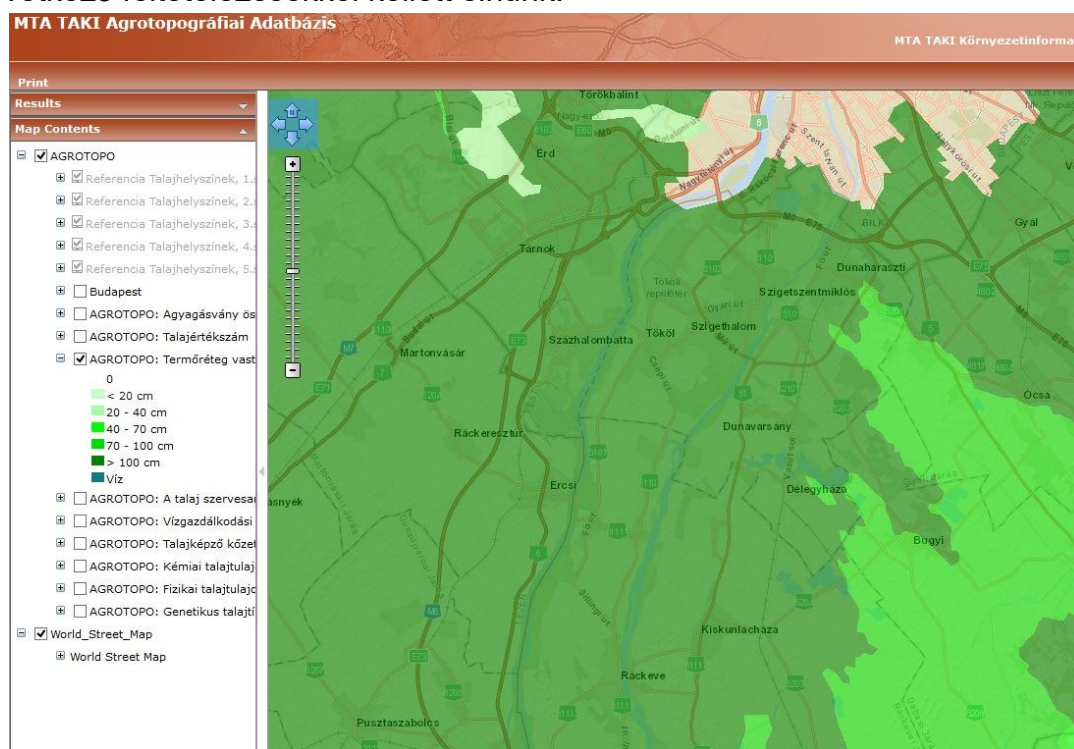
dm – a vizsgált kőzet mértékadó szemétmérője [m].

A porózus kőzetben jelentkező szivárgásban a kőzet jellemzője a mértékadó szemátmérő mellett a Slichter-szám. Az egyes módszerek közötti különbség a Slichter-szám és a mértékadó szemátmérő megadásában van. Ma a gyakorlatban elsősorban olyan módszert használunk a szivárgási tényező számítására, amelyek a teljes szemeloszlási görbét figyelembe veszik a mértékadó szemátmérő meghatározásánál.

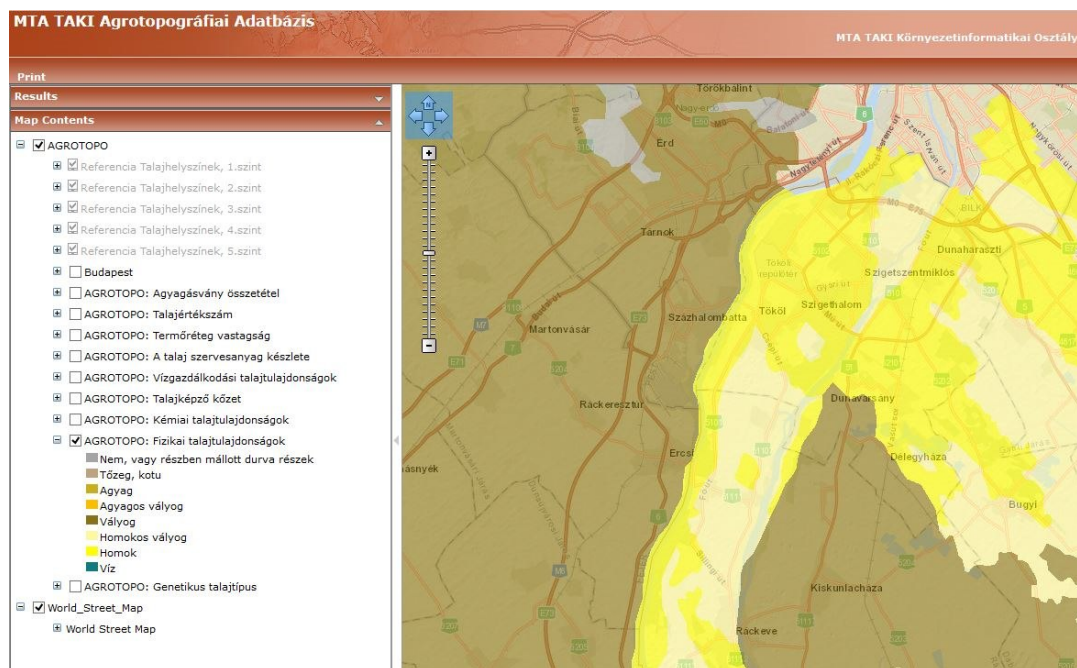
8.2 Nettó, maradó beszivárgás

A nettó beszivárgáson azt a vízmennyiséget értjük, ami eléri a talajvíz felszínét. A számítási módszer a VITUKI Kht. több kutatásában megtalálható.

A számítása a magyarországi digitális talajtérképén (AGROTOPO) alapult. A térképi adatbázisból a termőréteg vastagság (9. ábra) és a talaj fizikai félesége (10. ábra) mezőket használtuk fel. A talajféleségtől függő beszivárgási hányados megadásához a következő feltételezésekkel kellett élnünk.

9. ábra Agrotopo Termőréteg vastagság^[8]

10. ábra Agrotopo Fizikai tulajdonságok^[8]

A beszivárgó mennyiség a lehullott csapadék és a felszínen valamint a növények felületén elpárolgott vízmennyiség különbsége és nem vettük figyelembe a kismértékű felszíni lefolyást. A beszivárgó teljes vízmennyiséget a lehulló csapadék $\frac{1}{4}$ -ével becsültük meg, ami tehát 800 mm évi csapadékkal számolva 200 mm kerül beszivárgás.

A talajba beszivárgó víz egy része megkötődik. Ezt a vízmegkötő-képesség (könnyen hasznosítható vízkapacitás) és a talajréteg vastagság szorzatával adhatjuk meg. A vízmegkötő-képesség (hasznosítható kapacitás), a mi értelmezésünkben azt a %-ban kifejezett vízmennyiséget jelenti, amit a talaj a pórusokban kötött vízként ill. növények által hasznosítani tud. ^[2]

$$R_n = R_{total} - R_u = \frac{P_m}{I_r} - V_d \times m_t, \text{ ahol}$$

R_n – Nettó beszivárgás [mm/év]

R_{total} – teljes beszivárgó mennyiség [mm/év]

P_m – átlagos évi csapadékmennyiség [mm/év]

I_r – beszivárgási hányados [-]

R_u – termőtalajban hasznosuló, megkötődő vízmennyiség [mm/év]

V_d – könnyen hasznosítható vízkapacitás [%] (6. táblázat)

m_t – termőréteg vastagsága [mm]

A az egyes talajtípusokra megadott vízkapacitást V_d a következő értékekben adtuk meg:

Talajtípus		Talaj víztároló képessége V_d [%]
1	Homok	0,02
2	Homokos vályog	0,04
3	Vályog	0,06
4	Agyagos vályog	0,09

5	Agyag	0,12
6	Tőzeg	0,02
7	Szabad vízfelszín	0

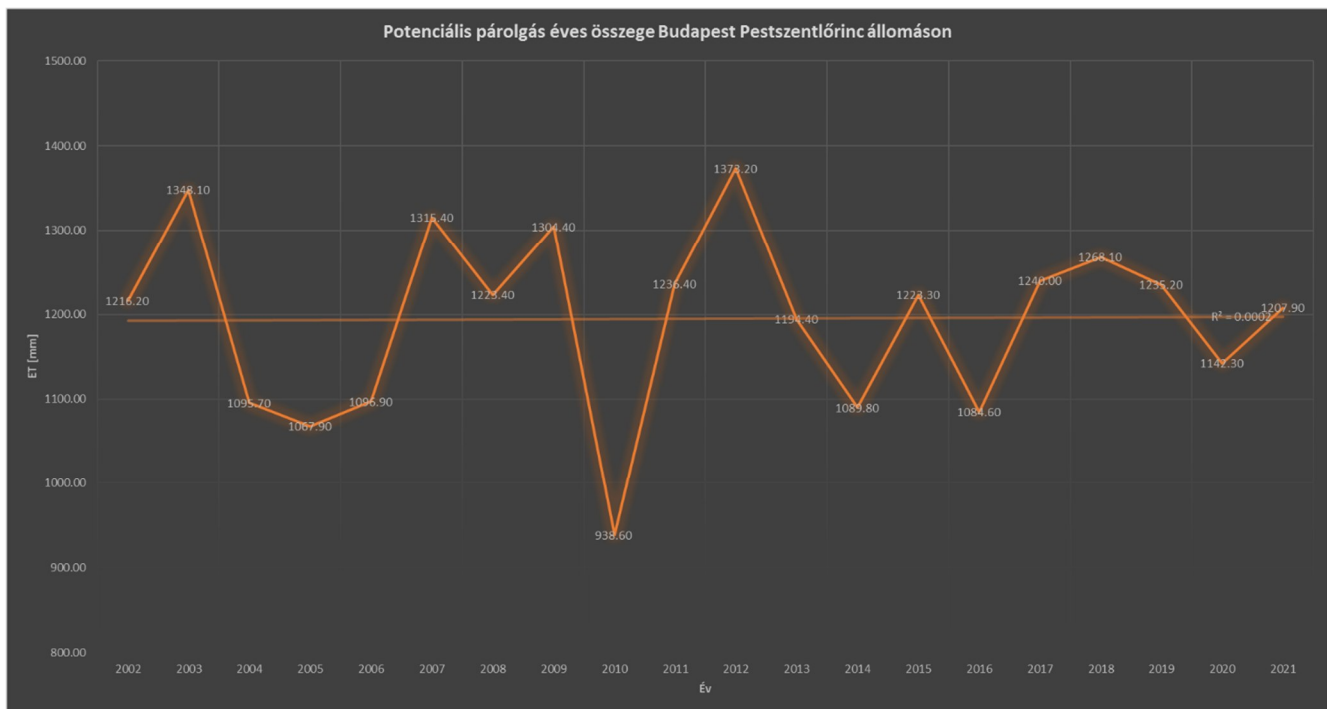
6. táblázat Különböző talajtípusokhoz tartozó víztároló képesség értékek^[2]

8.3 Evapotranspiráció

A párolgás mennyiségének minél pontosabb meghatározása elengedhetetlen a hidrológiai körfolyamat jobb megismeréséhez, továbbá az éghajlatváltozás kutatása területén is fontos szerepet tölt be: segítségével megbízhatóbb klimatikus előrejelzéseket lehet készíteni. A vízmérleg legpontosabban meghatározható része. Az OMSZ állomások adatait a 9. és 10. táblázatban mutatjuk be és a 3. és 4. diagramon szemléltetjük.

Év	potenciális párolgás havi átlag [mm]	potenciális párolgás éves összege [mm]
2002	101.35	1216.20
2003	112.34	1348.10
2004	91.31	1095.70
2005	88.99	1067.90
2006	91.41	1096.90
2007	109.62	1315.40
2008	101.95	1223.40
2009	108.70	1304.40
2010	78.22	938.60
2011	103.03	1236.40
2012	114.43	1373.20
2013	99.53	1194.40
2014	90.82	1089.80
2015	101.94	1223.30
2016	90.38	1084.60
2017	103.33	1240.00
2018	105.68	1268.10
2019	102.93	1235.20
2020	95.19	1142.30
2021	100.66	1207.90
2022*	85.40	

7. táblázat Budapest Pestszentlőrinc párolgás adatsor

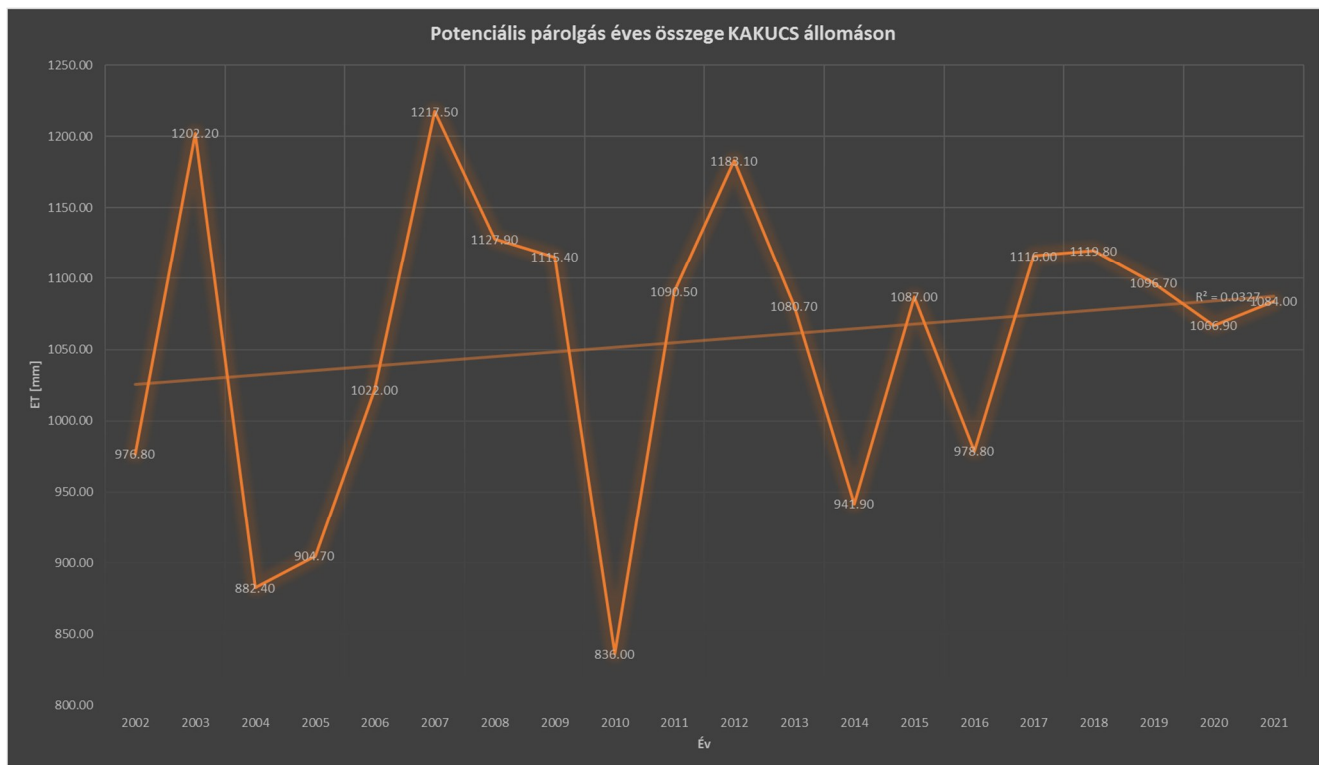

3. tdiagram Budapest Pestszentlőrinc párolgás adatsor

Év	Potenciális párolgás havi átlag [mm]	Potenciális párolgás éves összeg [mm]
2002	81.40	976.80
2003	100.18	1202.20
2004	73.53	882.40
2005	75.39	904.70
2006	85.17	1022.00
2007	101.46	1217.50
2008	93.99	1127.90
2009	92.95	1115.40
2010	69.67	836.00
2011	90.88	1090.50
2012	98.59	1183.10
2013	90.06	1080.70
2014	78.49	941.90
2015	90.58	1087.00
2016	81.57	978.80
2017	93.00	1116.00
2018	93.32	1119.80
2019	91.39	1096.70
2020	88.91	1066.90
2021	90.33	1084.00

8. táblázat Kakucs párolgás adatsor

4. diagram Kakucs párolgás adatsor

Az adatokból látható, hogy a növekvő tendencia egyre kisebb „kilengések” mellett valósul meg 1100 – 1200mm/év körüli értékekkel napjainkban.

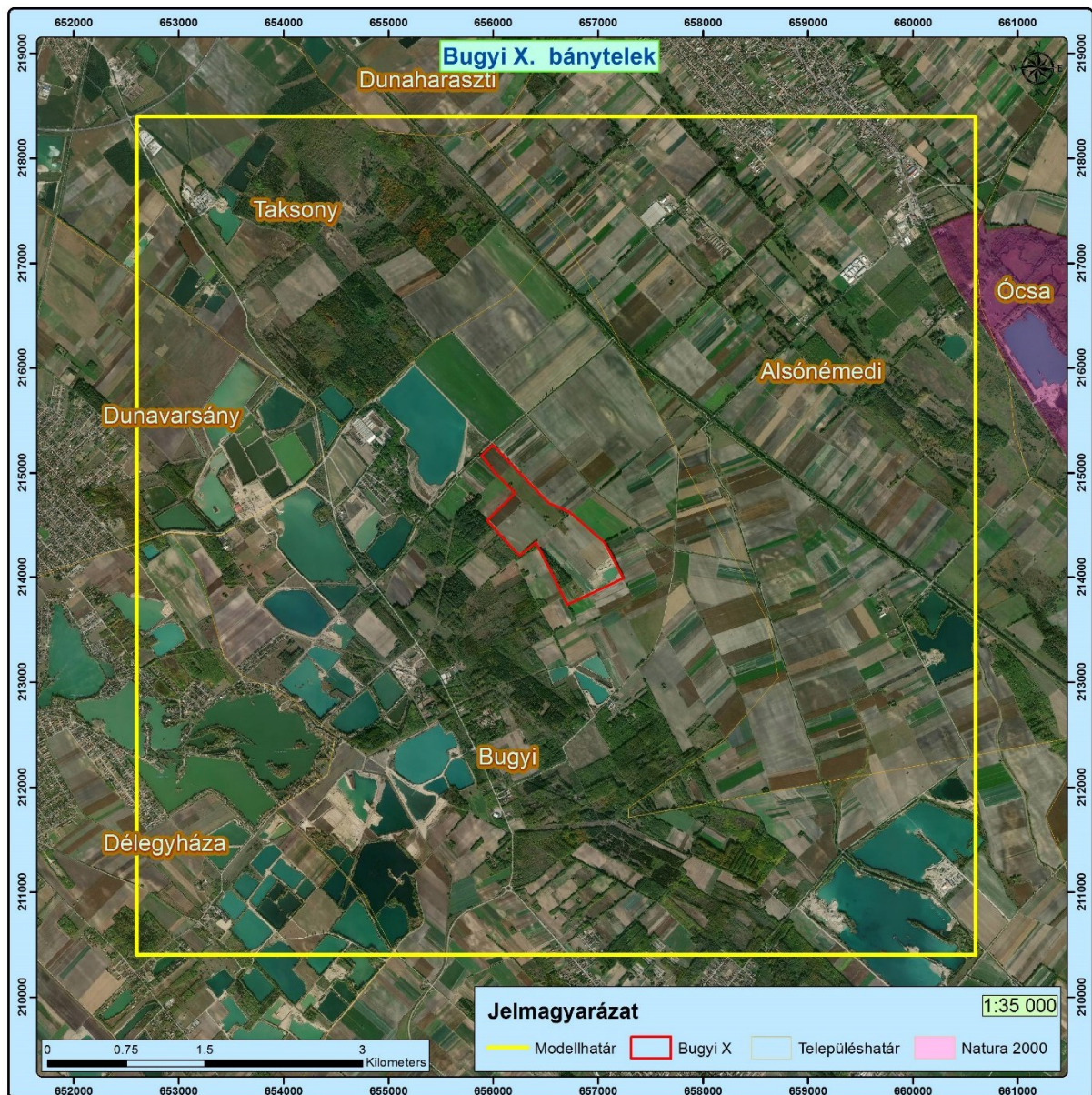
9 A modell geometriája

A vizsgált terület nagyságának kiválasztásánál figyelembe vettük kitermelés befejezését követően visszamaradó szabad vízfelület nagyságát, a környező tavakat, mert a létesítendő tóval ezek együttesen fogják a térség hidrogeológiai áramterét kialakítani. A modellben figyelembe vett tavak vízmélysége néhány esetben a meglévő adatok, máshol becsült, konkrét adatok hiányában.

Az ilyen módon lefedett terület K-NY-i irányban 8 km, É-D-i irányban 8 km kiterjedésű. Az illesztett rácsháló cellamérete 20 x 20 m, a rács 400 oszlopból és 400 sorból áll. A földtani felépítés miatt, egy réteget vizsgáltunk.

A terület átnézeti térképe a 11. ábrán látható.

Az elkészített modellhálót a koordinátákkal a 12. ábra mutatja.

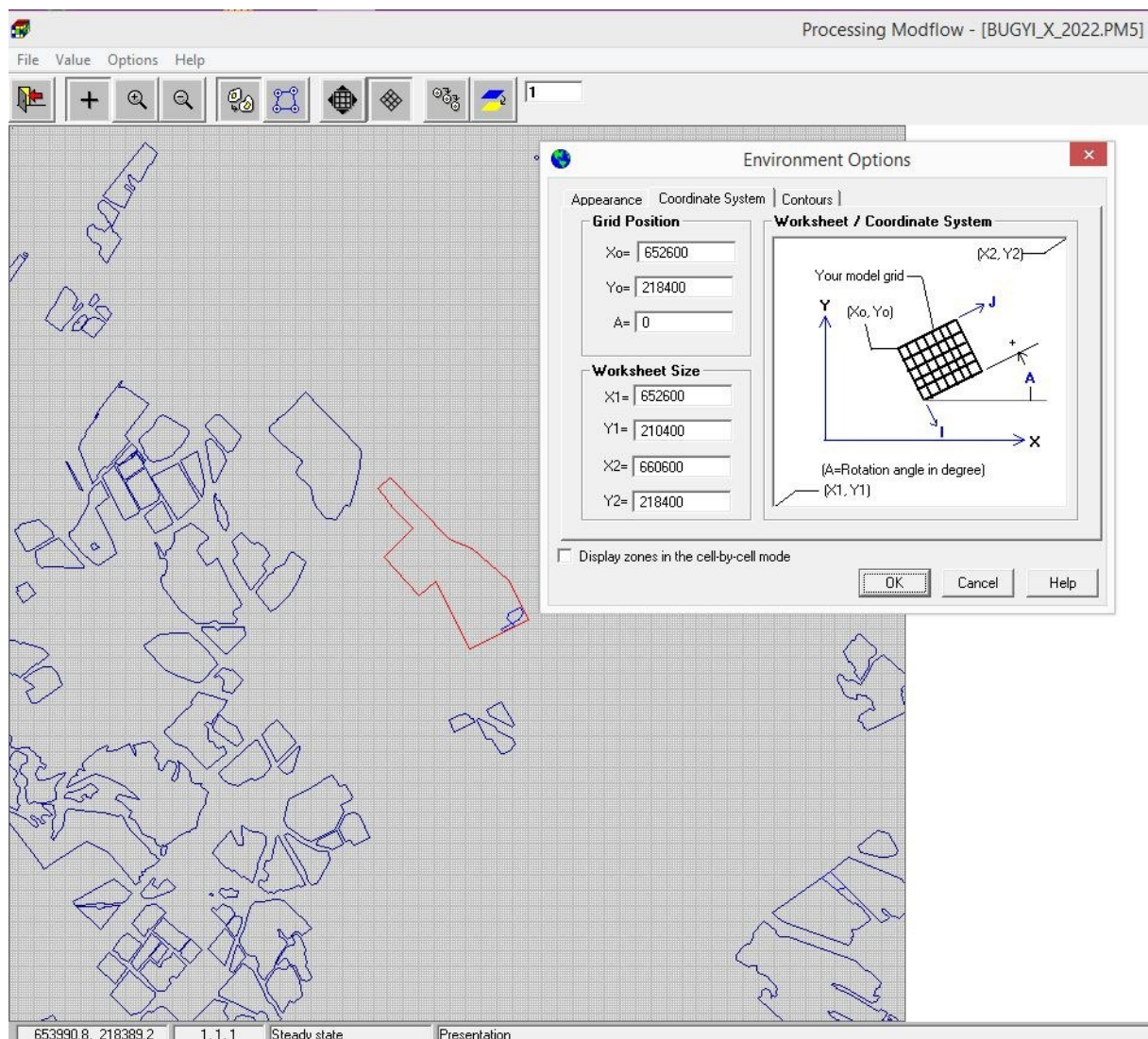

11. ábra A terület átnézeti térképe

A modellhatárok:

EOV Y [m]	652600	-	660600
EOV X [m]	210400	-	218400

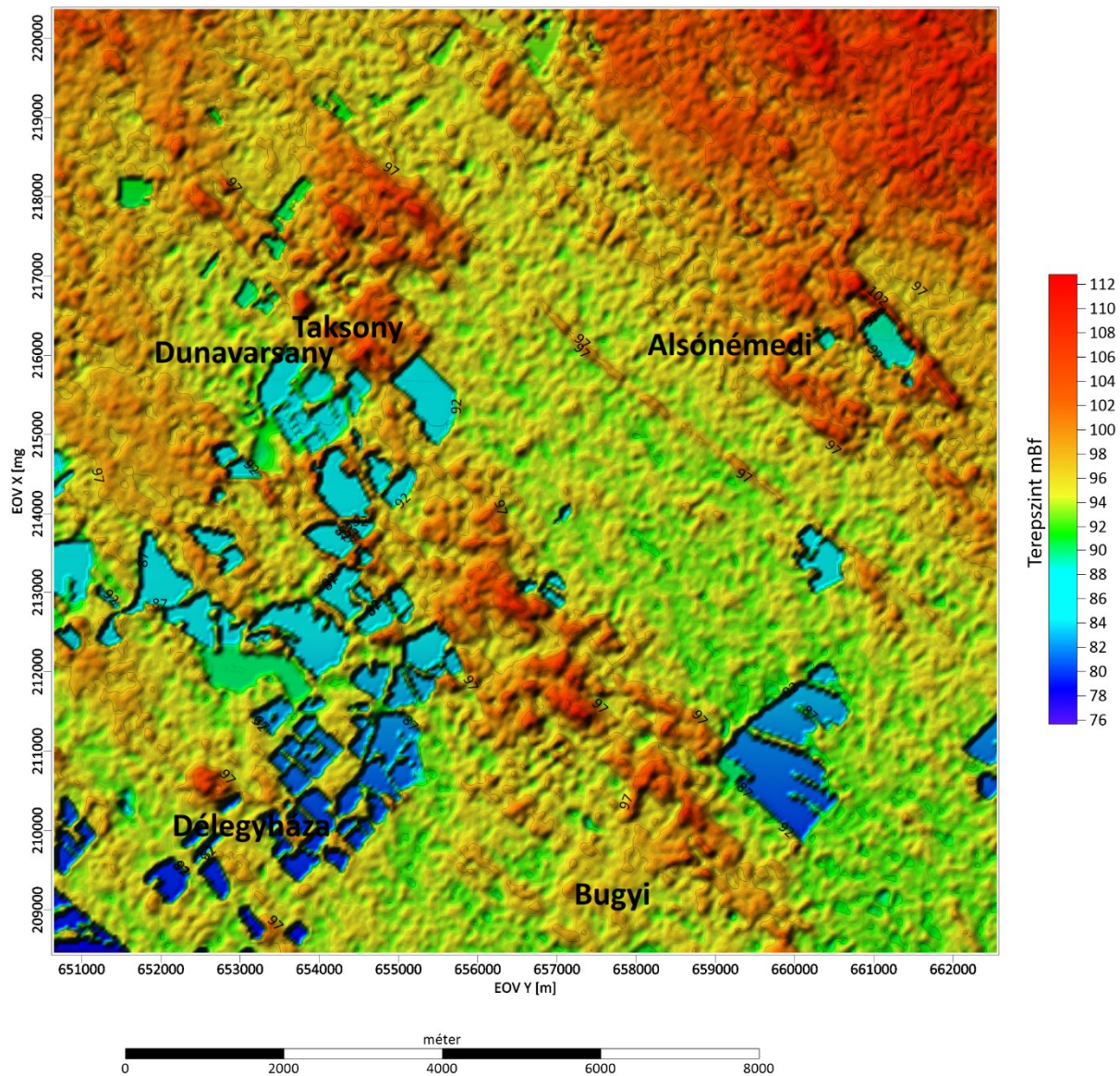

12. ábra Modellrács geometriája

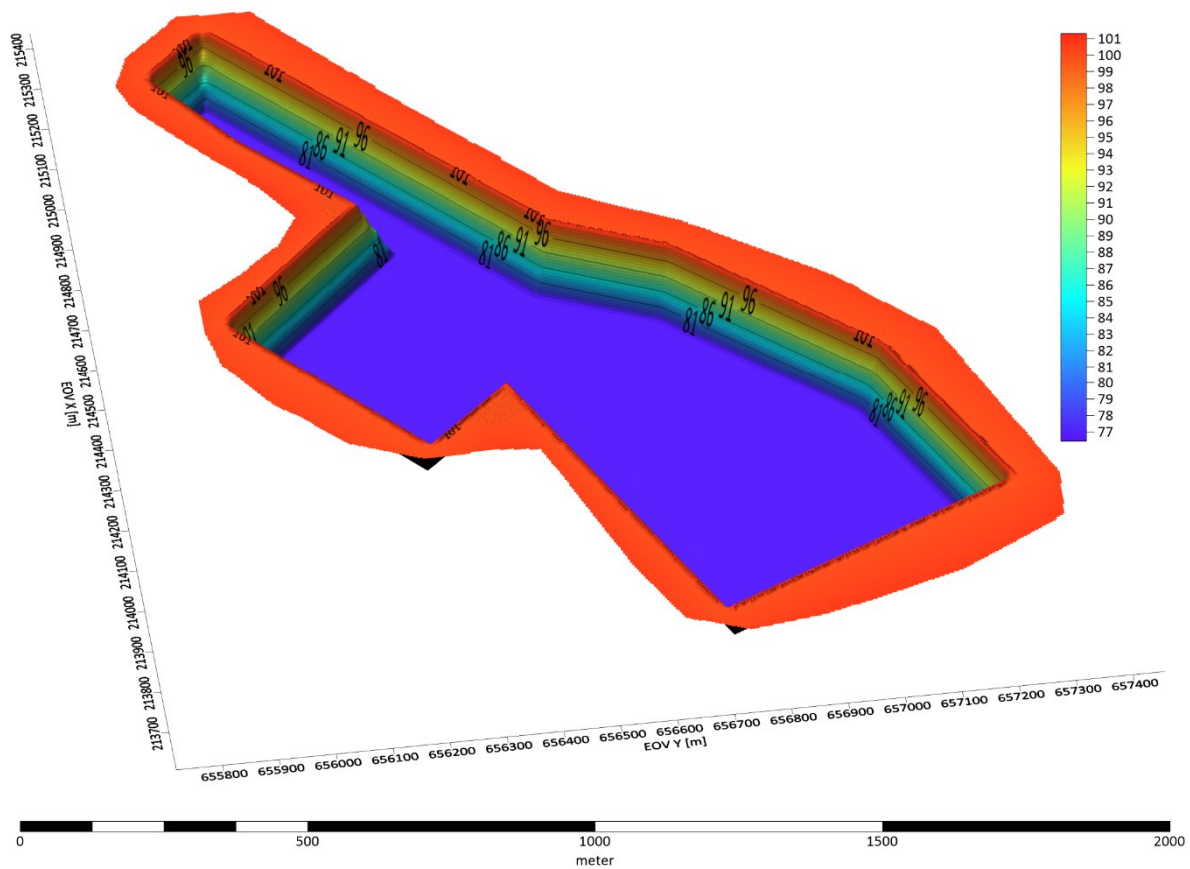
A modell geometriájának kialakítása során első lépésben a terepszintet, majd az uralkodó áramlási teret készítettük el, a víztartó összlet fekszsíntjét 76 mBf határoztuk meg. Az terep adatokat az EOV 1:10000 arányú topográfiai térképszelvények digitalizálása útján kaptuk. Felhasználtuk továbbá a Vízrajzi Évkönyv online elérhető adatait is, valamint a rendelkezésünkre álló bányatérképeket. A digitalizált adatokból, és online adatforrásokból elkészítettük a terület terepszíntfelületét melyet a 13. ábra szemléltet. A 14. ábrán a tervezett bányató terepmodellje látható, abban az esetben, ha a teljes terület kitermelése megtörténik. A következő lépésben a talajvízállást szerkesztettük a figyelőkutak adataiból. Elkészítettük a 2017-2021 időszak teljes egészének átlagaiból (15. ábra), valamint a 2021 éves átlagokból (16. ábra). A 2021 évi átlag adatok kedvezőtlenebb állapotot mutatnak, ezért ezt használtuk kiindulásként. Ez képezte a permanens modell kezdeti állapotát. A szimulációt előbb az aktuális állapotra vonatkoztatva végeztük, a bányatelek jelenlegi állapotában, tómeder nélkül. A szimuláció eredménye egy áramtér, amelyet a 17 ábra mutat. Ezt követően szerkesztettük a meg a tervezett bányató terepmodelljét és integráltuk a

meglévő rendszerünkbe. A szimulációk során arra kerestünk választ, hogy mekkora lesz a becsülhető legnagyobb mértékű hatás a környezetre hidrogeológiai szempontból. Mindehhez száraz időszak csapadék és párolgás adatokat használtunk és kedvezőtlen utánpótlódási körülményeket állítottunk be első lépésként.

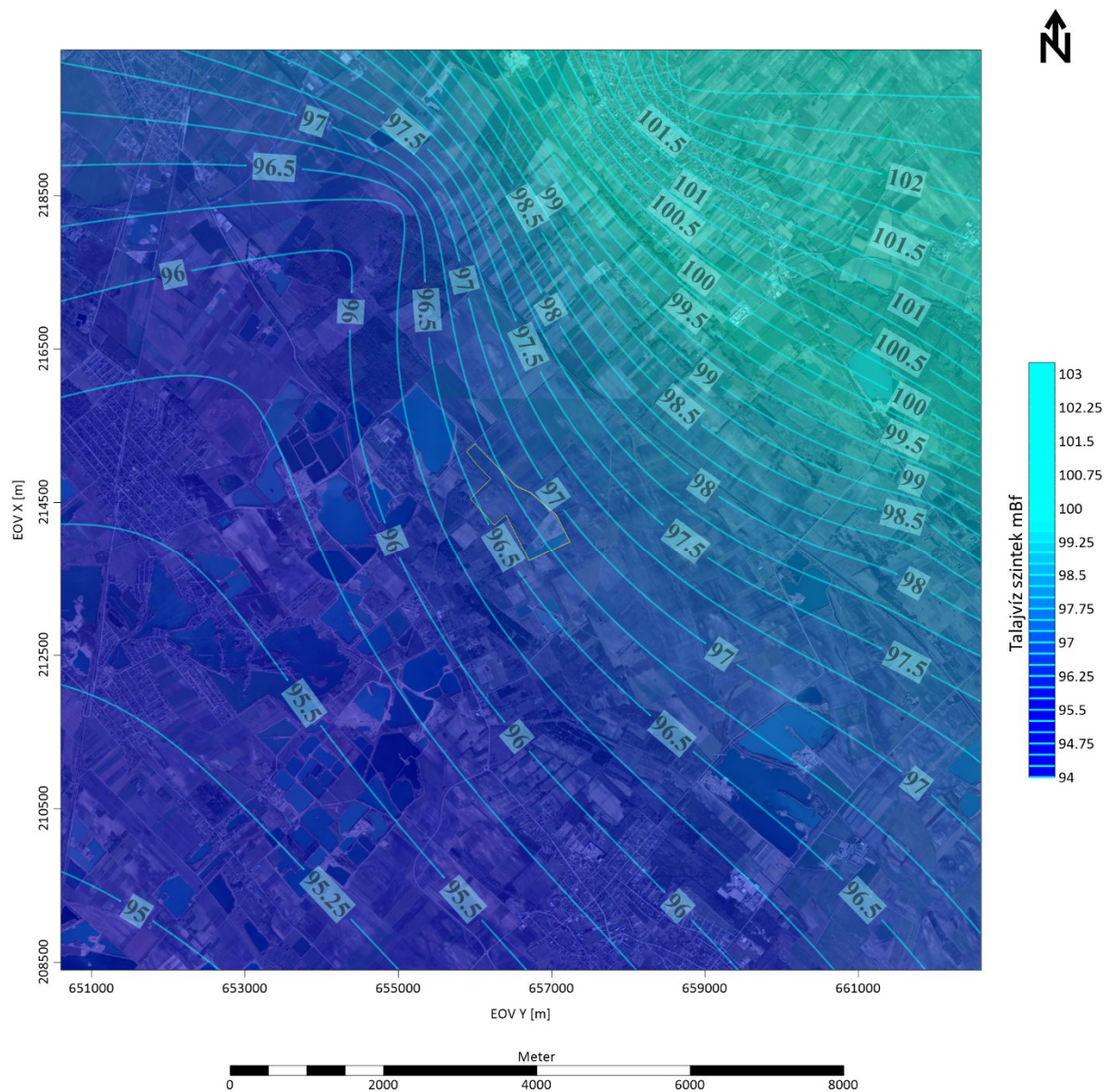

13. ábra Terepszint domborzat árnyékolásos térképen

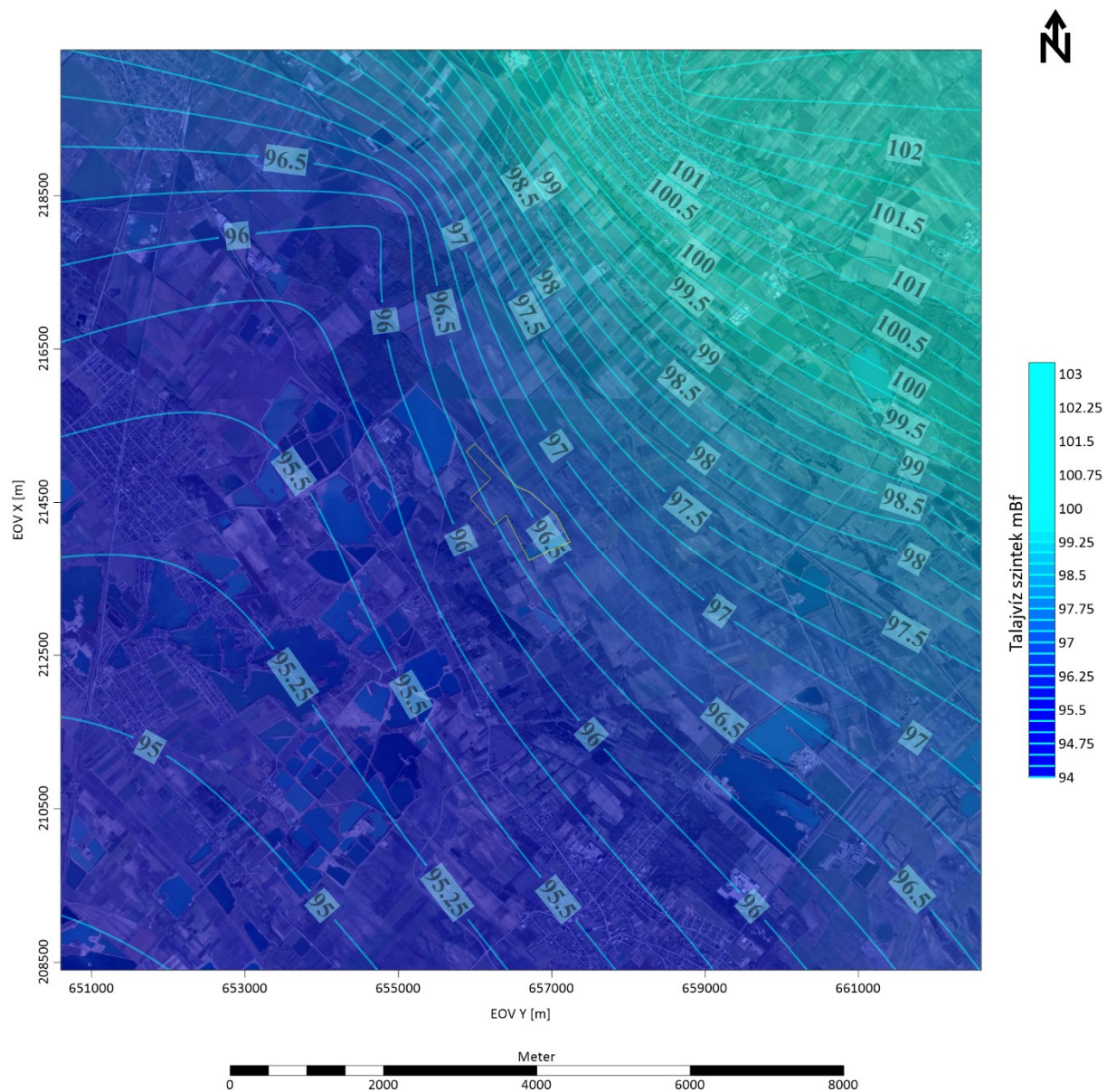

14. ábra Tervezett bányató maximális mérete

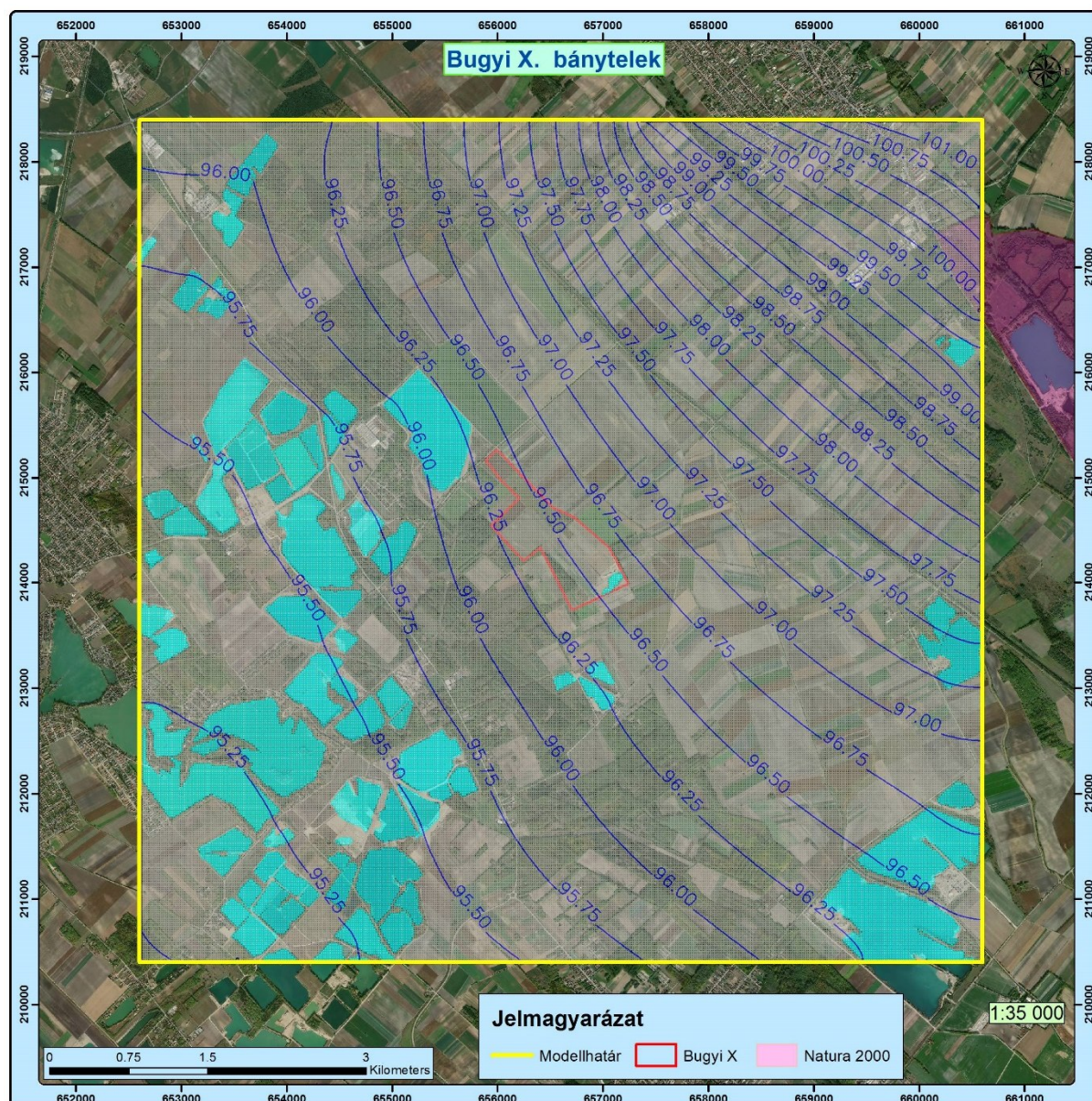
15. ábra 2017-2021 időszak átlag értékekből szerkesztett talajvízszint

16. ábra 2021 időszak átlag értékeiből szerkesztett talajvízszint

17. ábra A szimulált permanens elméleti áramtér

A földtani felépítésből kiindulva a vízmozgást a fő tömeget alkotó, felső vízzáró réteg feletti homokos-kavicsösszletben vizsgáltuk. A legfelső humuszos réteget az evapotranspiráció értékével vettük figyelembe. A vizsgált összlet közetfizikai paramétereit a fenti táblázatok alapján határoztuk meg. Az összletben kismértékben eltérő homok-kavics arányú rétegződéseket átlag szivárgási tényező és hézagterfoggal vettük figyelembe. A fentebb említett cellaméreteket a létesítendő tó, mérete, valamint a nagy modell terület indokolta, ilyen cellaméretnél már nyomon követhető a kialakuló áramtér. A finomabb felbontás indokolatlanul nagy számú cellát igényel, ami az elvégzendő számításigényt aránytalanul magasra emeli. A fennálló földtani, hidrogeológiai viszonyok mellett finomabb cellabontás esetén sem várható pontosabb eredmény. A permanens állapot kialakításához peremfeltételként GHB cellákat illetve állandó nyomású cellákat alkalmaztunk.

A modellbe inputként kerülő csapadékból származó maradó beszivárgás és a rendszerből kikerülő evapotranspiráció értékeit a bemutatott módon határoztuk meg. Az adatrendszer felépítéséhez a Processing MODFLOW for Windows környezet 5.3 verzióját (©W-H. Chiang és W. Kinzelbach, 1991-97) használtuk fel. A hidrodinamikai számításokat a MODFLOW-96 public domain USGS verziójával végeztük el, illetve szükség esetén a visszatértünk a MODFLOW PMWin fordítású változatához.

Az eredmények megtekintéséhez, értelmezéséhez, valamint az áramvonalak és meghatározásához a PMPATH 98/NT program II (2.0) és 6.0 verzióját (©W-H. Chiang, 1998-2001) használtuk fel. A térképek szerkesztésére, a lokális adatokból interpolációk végzésére a Surfer for Windows 12.0 változatát (© Golden Software Inc., 1999-2015) használtuk fel.

Az alkalmazott környezet a nemzetközi és hazai gyakorlatban elfogadott számítási rendszer, amely a szivárgás alapegyenletének véges differencia, illetve karakterisztika módszerén alapuló megoldásait használja fel.

10 Az eredmények bemutatása

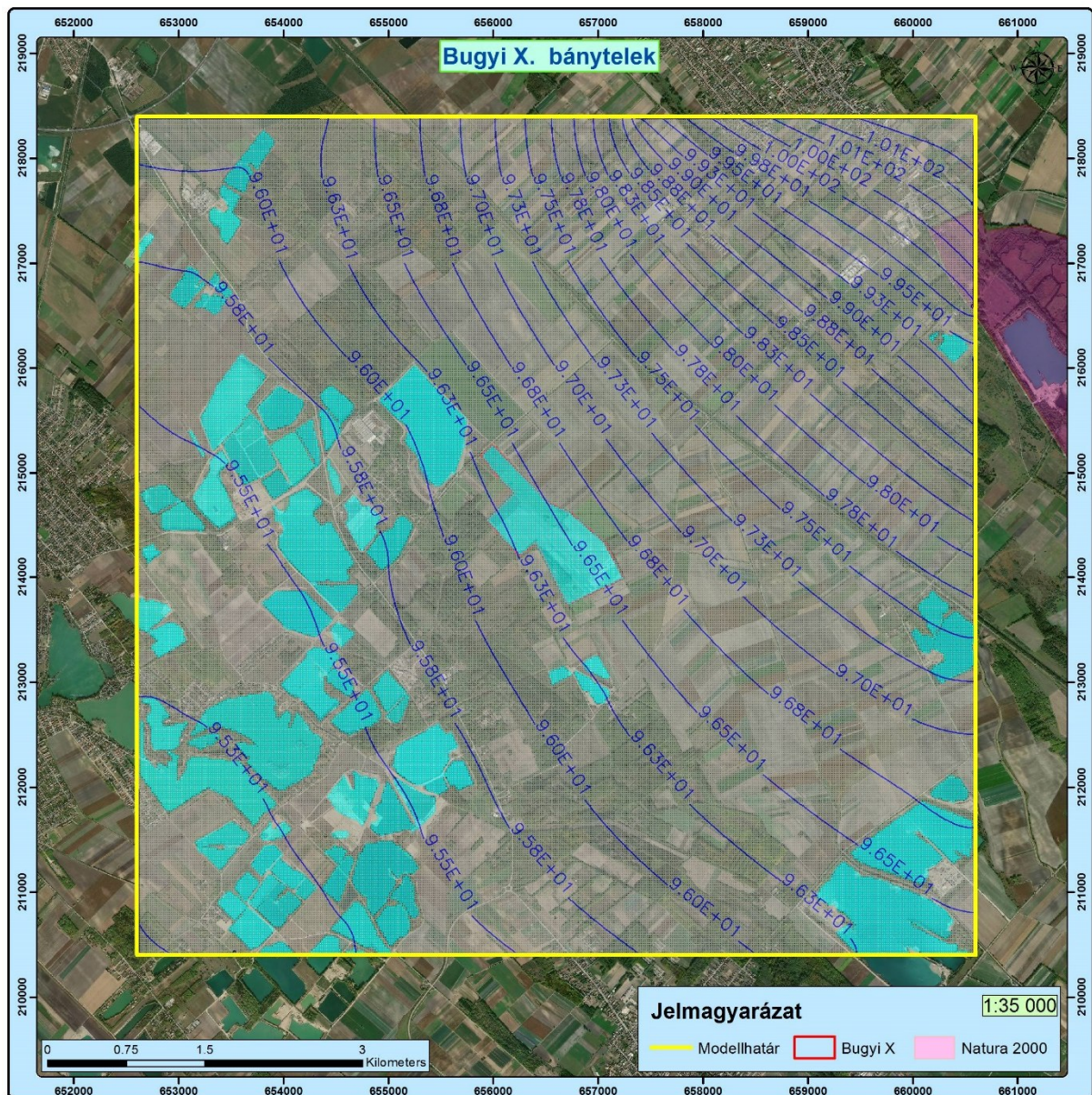
A szimuláció során kapott eredményeket mátrix formában mentettük. Ezeket a mátrixokat olvastuk be a Surfer programba és készítettük el a szintvonalas térképeket. A depressziós tér kialakítása két mátrix különbség képzésének eredménye, mégpedig olyan módon, hogy a jelenlegi áramkép értékeiből kivontuk a maximális tómeret mellett kialakuló áramkép értékeit. Végeredményként egy depressziós teret határoztunk meg horizontális és vertikális értelemben. Ezt a vizsgálatot végeztük el kedvező és kedvezőtlen utánpótlódási körülmények között

A modellgeometria és a peremfeltételek meghatározása során alkalmazott megoldások minden esetben a biztonság javára tartalmaznak elhanyagolásokat.

A 18. ábra szemlélteti a maximális tómeret mellett kialakuló áramteret kedvezőtlen hidrológiai körülmények között, szintvonalasan.

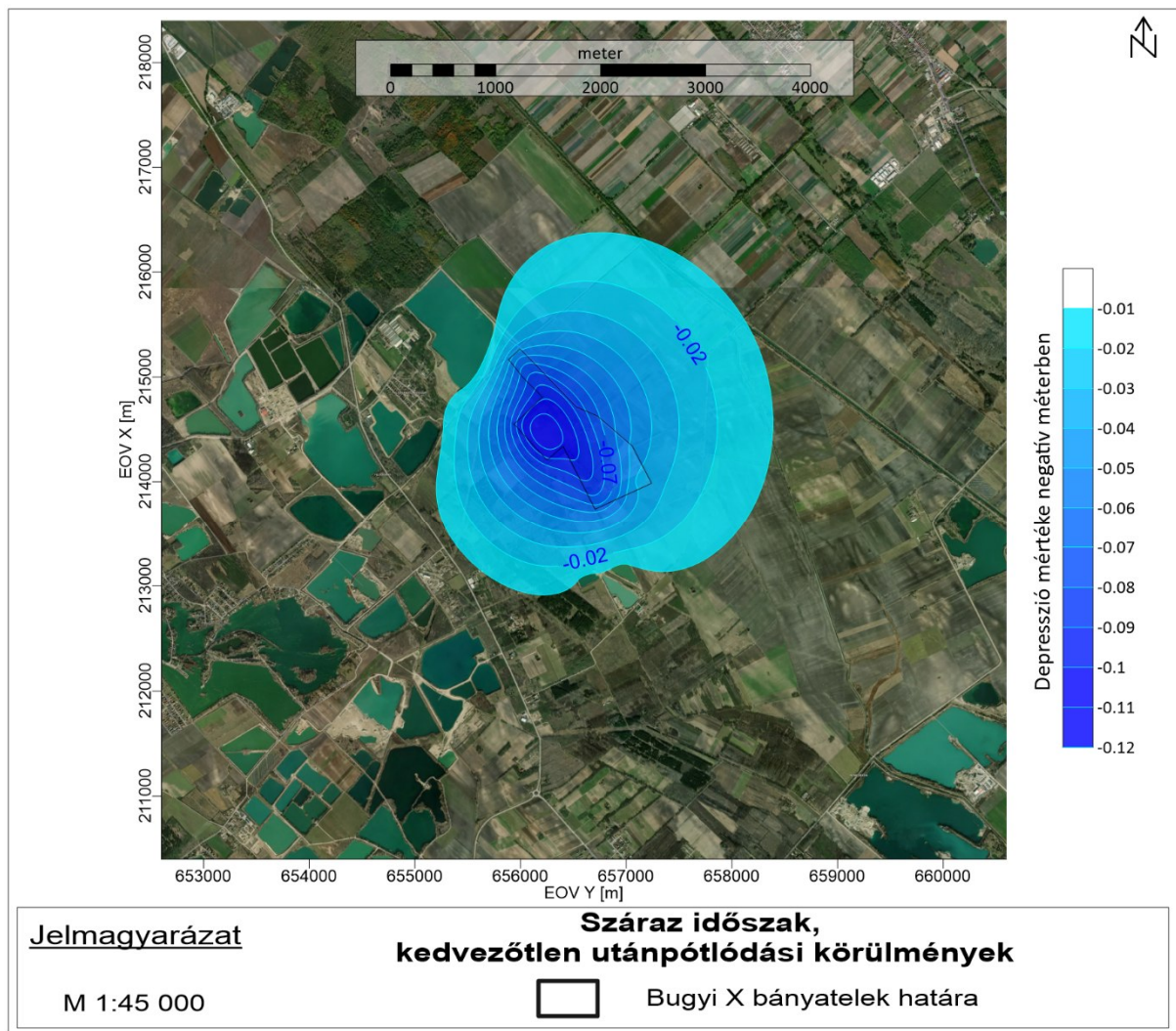
A 19. és 20. ábrák mutatják a depressziós teret kedvezőtlen utánpótlódás esetén különböző méretarányokon, a 21. és 22. ábra egy normál csapadékos időszakban kialakuló depressziót szemlélteti, szintén különböző méretarányokon.

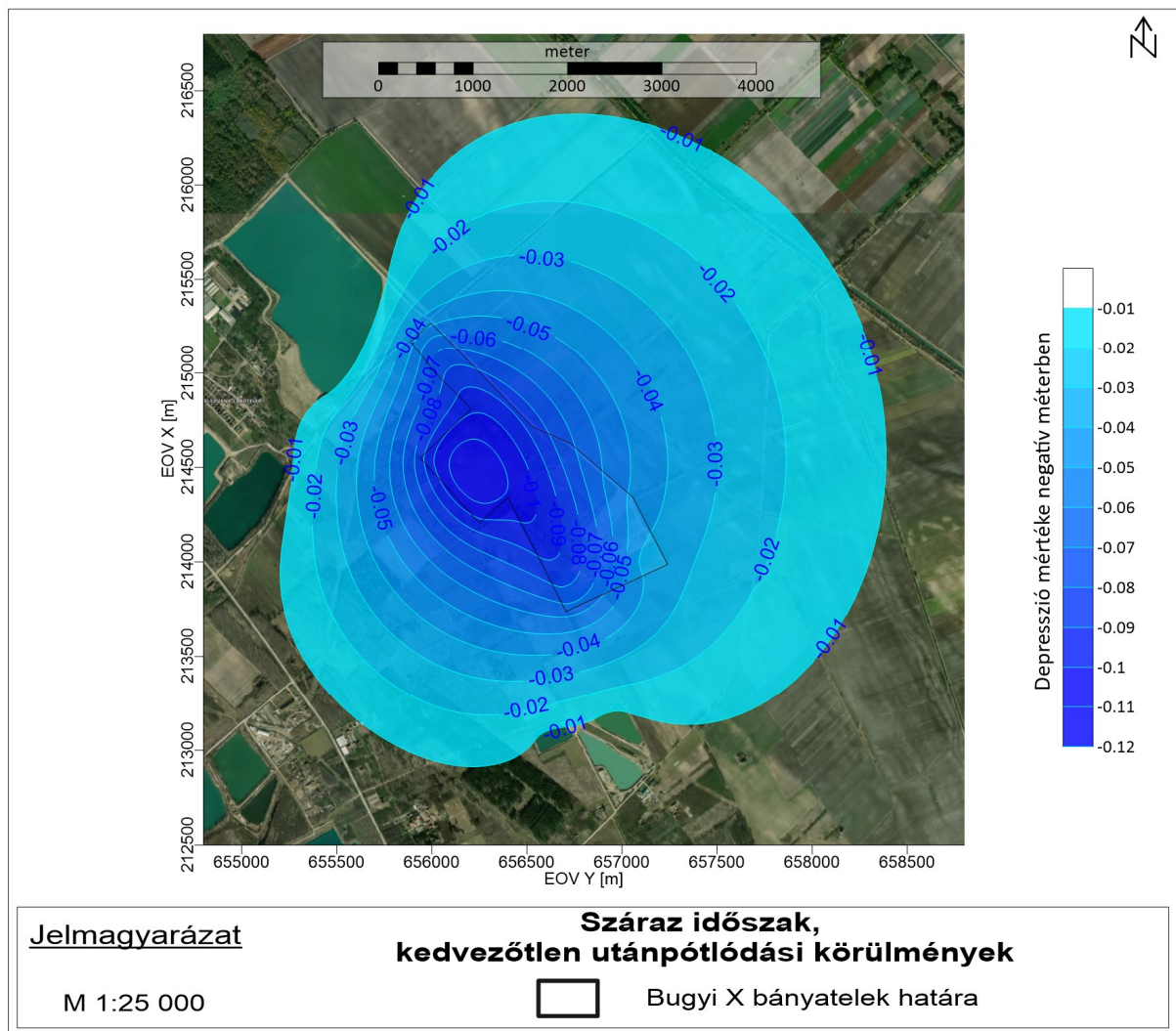

18. ábra A maximális tóméret mellett kialakuló áramtér kedvezőtlen utánpótlódási körülmények között a modellben

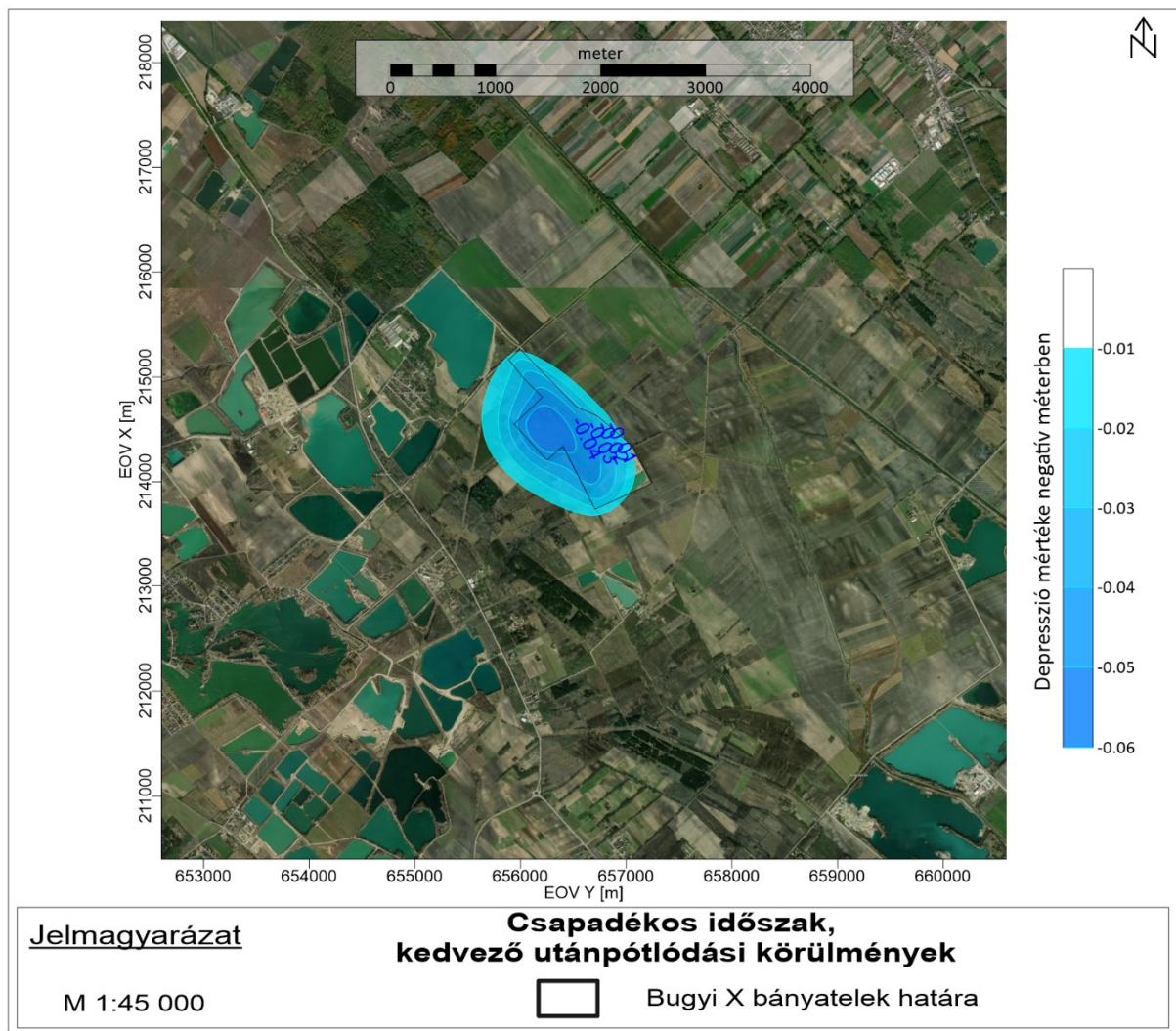

19. ábra Depressziós tér a modell területen kedvezőtlen állapot 1:45 000 méretarányon

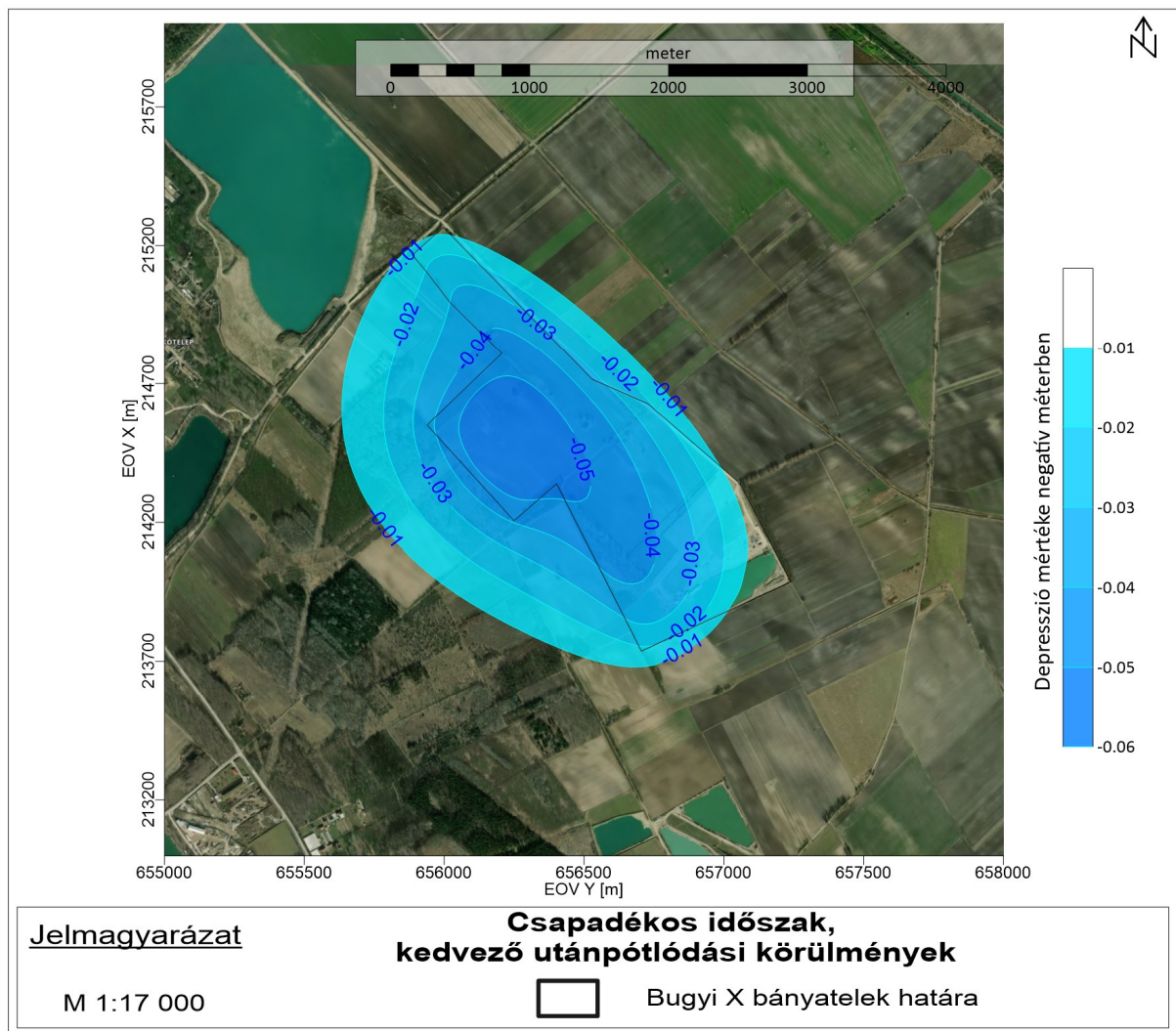

20. ábra Kedvezőtlen utánpótlódási körülmények esetén kialakuló depressziós tér
1:17 000 méretarányon

21. ábra Kedvező utánpótlódási körülmények esetén kialakuló depressziós tér
1:45 000 méretarányon

22. ábra Kedvező utánpótlódási körülmények esetén kialakuló depressziós tér
1:17 000 méretarányon

11 Összegzés, eredmények értékelése

A Bugyi X bányatelek hidrogeológiai modellvizsgálata során megállapítottuk, hogy a létesítendő, maximális méretű bányató depressziós terének elméleti maximuma 12cm, és a tó közvetlen környezetében jelentősen csökken a mértéke kedvezőtlen utánpótlódási körülmények között. A depressziós tér alakját a legközelebbi lévő tavak módosítják ÉNY-i és DK-i irányban, de ezzel együtt is az uralkodó talajvíz áramlási irányban (ÉK-DNY) kissé elnyújtott ovális alakú. Az egy centiméter depressziós hatás kontúr vonalának a bányatelektől számított legtávolabbi pontja 1700m távolságban jelentkezik, aminek a 75,6ha vízfelület nagyság a magyarázata. Kedvező időjárási körülmények esetén a depresszió elméleti maximuma 6cm, ami a bányatelek közvetlen közelében már szinte teljesen megszűnik. A fentieket figyelembe véve elmondható, hogy a létesítendő bányató maximális mérete, kedvezőtlen hidrológiai körülmények között sem lesz számottevő hatású, a térséget vizsgálva. Természetesen a termelés időben elhúzódik, így a teljes kitermelés környezeti hatása is késve tapasztalható. A változó paraméterek, mint a növény borítottság, terület használat,

beépítettség, csapadék, átlaghőmérséklet, hozzá kapcsolódóan a párolgás, evapotranspiráció jövőbeni alakulása csak becsülhető, ilyen időtávban mind kedvező, mind kedvezőtlen irányba módosíthatják a hatást.

12 Felhasznált irodalom:

- [1] *Marosi Sándor, Somogyi Sándor (1990): Magyarország kistájainak katasztere I.-II., MTA Földrajztudományi Kutató Intézet Budapest, I. kötet*
- [2] *Kiszela Gergő (2005): Talajvizek sérülékenységeinek modellezése a DRASTIC módszer alapján egy kiválasztott hidrológiai egységen, Miskolci Egyetem, 2005*
- [3] *Kovács Balázs (2004): Hidrodinamikai és transzportmodellezés I-II. Miskolci Egyetem, Szegedi Tudományi Egyetem GÁMA-GEO Kft.*
- [4] *Rónai András: GEOLOGICA HUNGARICA Series Geologia Tomus 21, Institutum Geologicum Hungaricum, Budapestini 1985 p. 258-302.*
- [5] *VITUKI Rt. (2000): Vízkészleteink állapotértékelése, VITUKI Hidrológiai Intézet p. 23-26.*
- [6] *Délegyháza II. - homok, kavics bányatelek Előzetes Környezeti Tanulmány Naturaqua Környezetvédelmi Tervező és Szolgáltató Kft. 2004*
- [7] *Hidro-meteorológiai állomások adatai:*
http://hidromet.vizugy.hu/csap/csap_idosor.aspx#fel
- [8] *MTA TAKI Agrotopográfiai Adatbázis*
<http://maps.rissac.hu/agrotopo/>
- [9] *Magyarország talajvíz térképe*
http://map.mfgi.hu/tvz_1248/
- [10] *Magyarország földtani térképe*
<http://map.mfgi.hu/fdt100/>
- [11] *A Ráckevei (Soroksári)-Duna vízgazdálkodása*
<http://rsdprojekt.hu/a-beruhazasrol/a-rackevei-soroksari-duna-vizgazdalkodasa>
- [12] *Vízügyi Honlap*
<https://www.vizugy.hu/>
- [13] *Országos Meteorológiai Szolgálat*
<http://www.met.hu/>